

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste Instituut
Klassiõpetaja õppekava

Paula Luks

MOTIVATSIOONITEGURID ÕPETAJAKUTSE VALIKUL PROGRAMMI NOORED
KOOLI VALINUTE JA TRADITSIOONILISES ÕPETAJAKOOLITUSES OSALEJATE
VÕRDLUSES

Magistritöö

Juhendaja: Piret Luik

Läbiv pealkiri: Traditsioonilise ja alternatiivse
õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurid

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Piret Luik (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: nimi (teaduskraad)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Õpetajakutse valiku motivatsiooni teoreetilised lähtekohad.....	5
1.1 <i>Motivatsioon, motiiv, motivatsioonitegur</i>	5
1.2 <i>Saavutusmotivatsioon</i>	6
1.3 <i>Motivatsioonitegurid õpetaja kutse valiku kontekstis</i>	7
1.4 <i>Alternatiivsed õpetaja koolitusprogrammid</i>	8
1.5 <i>Õpetajakutse motivatsioonitegureid mõõtev FIT-Choice skaala</i>	10
1.6 <i>Ülevaade varasematest õpetaja kutse valiku motiivide uurimustest</i>	11
1.6.1 <i>FIT-Choice skaalaga läbiviidud uurimused</i>	11
1.6.2 <i>Teiste uurimisinstrumentidega läbiviidud uurimused</i>	13
1.6.3 <i>Eestis läbiviidud õpetaja kutse valiku motiivide uurimused</i>	13
1.6.4 <i>Alternatiivse õpetajakoolituse valinute motiivide uurimused</i>	14
1.7 <i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimus</i>	16
2. Metoodika.....	16
2.1 <i>Valim</i>	17
2.2 <i>Mõõtevahend</i>	17
2.3 <i>Protseduur</i>	20
3. Tulemused.....	21
3.1 <i>Eri liiki õpetajakoolituse valinute motivatsioonitegurid õpetajakutse valikul</i>	21
3.2 <i>Õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite võrdlus õpetajakoolituse liigi järgi</i>	23
4. Arutelu.....	25
4.1 <i>Motivatsioonitegurid eri liiki õpetajakoolituse üliõpilastel</i>	25
4.2 <i>Motivatsioonitegurite erinevused ja sarnasused eri liiki õpetajakoolituses osalejatel</i> ..	27
4.3 <i>Töö praktiline väärtus</i>	29
4.4 <i>Töö piirangud ja soovitused edaspidiseks uuringuteks</i>	30
Kokkuvõte.....	31
Summary.....	32
Tänu sõnad.....	34
Autorsuse kinnitus.....	34
Kasutatud kirjandus.....	35
Lisad.....	

Sissejuhatus

Õpetajakutse valiku motivatsiooni küsimus on viimastel aastatel tõusnud kiirelt kasvavaks uurimisvaldkonnaks, kuna paljud arenenud riigid seisavad silmitsi õpetajate kollektiivi vananemisega ning uute kvalifitseeritud õpetajate vähese juurdevooluga (Richardson & Watt, 2006). Rahvusvahelises võrdluses on Eesti õpetajaskond üks vanimaid ning töötavate õpetajate keskmine vanus on aina kõrgenemas (Übius, Kall, Loogma & Ümarik, 2014). Aastal 2014 oli õpetajate keskmiseks vanuseks Eestis 48 aastat. Lausa 29,5% Eesti õpetajaskonnast oli vanuses 50-59 aastat, 16% õpetajatest on 60- aastased või vanemad ning siirduvad lähiajal pensionile. Kui 2008 aastal oli alla 30- aastaseid õpetajaid 11%, siis aastal 2013 oli noori vaid 7,5%. Seega on noorte õpetajate osakaal viie aastaga veelgi vähenenud (Haridusilm, 2015; Übius et al., 2014).

Eesti gümnasistide seas on pedagoogi elukutse karjäärivalikul üks viimaseid eelistusi (Krips, Taimalu, Luik, & Kukemelk, 2009). Õpetaja amet kaotab noorte silmis võrreldes teiste ambitsioonikate elukutsetega oma väärtust, sest tööülesandeid tuleb aina juurde, kuid palka ei tõsteta (Richardson & Watt, 2006). Ameerika Ühendriikides läbiviidud uurimuse kohaselt teenivad tulevikus kõrghariduskraadi omandavatest üliõpilastest kõige vähem palka pedagoogika eriala valinud (Carnevale, Cheah & Hanson, 2015). Vaatamata sellele, et Eestis on tõstetud õpetajate palka iga aasta ning aastaks 2014 oli see jõudnud vabariigi keskmise brutokuupalgani (Haridussilm, 2015) on õpetaja amet õpetajakoolituse üliõpilaste arvates madala tasuga, samas kõrgeid ametioskusi nõudev raske töö (Peterson, 2013).

Kui minnakse palgast ja rasketest tööülesannetest olenemata õpetajaks õppima, siis Ameerikas õpetajana tööle suundunud koolilõpetajatest lahkub ametist esimese õpetamisaasta jooksul kolm õpetajat kümnest ning järgmise viie aasta jooksul peaaegu 50% (Smith & Ingersoll, 2004). Õpetaja ametit omandavatest üliõpilastest soovib õpetajana tööle asuda 81,9% üliõpilastest (Urm, 2015), kuid õpetajakoolituse läbinutest läheb tööle õpetajaks vaid kolmandik lõpetanutest (Ots, Vaher, Sellio & Laanoja, 2008) ning 37% töötavatest õpetajatest arvab, et ei oleks pidanud valima õpetaja elukutset (Übius et al., 2014). Noored leiavad, et õpetajaks õppimine on keerukas ja omandatav kraad ei tundu 3-5 aastat õppimist ning õpingute raha väärt olevat (Evans, 2011). Õpetajate järelkasvu kindlustamiseks hakati looma Ameerika Ühendriikides 1980-ndatel aastatel erinevaid alternatiivseid õpetaja koolitusprogramme, mille kaudu on võimalik omandada õpetamist lubav kvalifikatsioon kiiremini kui traditsioonilisel viisil ülikoolist (Feistritzer, 2005). Alternatiivsed koolitusprogrammid koguvad aina populaarsust, hetkel on ühenduse „*Teach for All*” („*õpetaja kõikide hüvanguks*”) alla koondunud 36 riigi alternatiivsed õpetaja koolitusprogrammid.

„*Teach for All*” ühendusse kuulub ka Eestis noorte koolidesse toomiseks loodud SA Noored Kooli, mis tegeleb samuti noorte alternatiivse õpetajaks koolitamisega (Teach for All, s.a). Programmi Noored Kooli lõpetajatest töötab hariduses 70% lõpetanutest (Noored Kooli, s.a).

Kuigi õpetajakutse valiku motiive on erinevates maades uuritud palju (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kiliç, Watt & Richardson, 2012; König & Rothland, 2012; Lin, Shi, Wang, Zhang & Hui, 2012; Roness & Smith, 2010; Sinclair, 2008; Thomson, Turner & Nietfeld 2012), on vähe uuritud, kas õpetajaks õppima minnes esineb traditsioonilise või alternatiivse õpetajakoolituse valinud noorte motivatsioonitegurites erinevusi (Evans, 2011). Eestis on samuti õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite uurimused tõusnud populaarseks uurimisvaldkonnaks (Löfström, Poom-Valickis, Hannula, & Mathews, 2010; Krusell, 2004; Kõiv, 2014; Peterson, 2013; Sokk, 1994; Voltri, Luik, & Taimalu, 2013), kuid motivatsioonitegurite erinevusi traditsioonilise või alternatiivse õpetajakoolituse valinute hulgas pole uuritud.

Muutmaks õpetaja ametit noortele atraktiivsemaks on vaja teada, mis on nende jaoks õpetajakutse valikul oluline. Õpetajakoolituses osalejate motiivide ja arvamuste uurimine õpetajatöö kohta aitab ja on aidanud arendada kasutusel olevat hariduspoliitikat ja haridusprogramme toomaks rohkem noori õpetajaks õppimise juurde (Lin et al., 2012). Üldine vähene huvi õpetaja kutse omandamise vastu ning vastandlikult alternatiivsete õpetajakoolitusprogrammide populaarsuse tõus tõstatab uurimisprobleemi, millised sarnasused ja erinevused õpetaja kutse omandamise motivatsioonitegurites esinevad Noored Kooli programmi ja ülikooli õpetajakoolituse valinute võrdluses. Teades erinevusi ja sarnasusi eri liiki õpetajakoolituse valinute motivatsioonitegurites, on edaspidi võimalik kasutada teadmisi õpetaja ameti noortele atraktiivsemaks muutmiseks ning arendada kasutusel olevat hariduspoliitikat. Käesoleva töö eesmärgiks on anda teoreetiline ülevaade motivatsiooni olemusest õpetajakutse valiku kontekstis ja välja selgitada ning võrrelda nii traditsioonilise kui ka alternatiivse õpetajakoolitusse sisseastunute motivatsioonitegureid.

Magistritöö koosneb neljast suuremast peatükist. Esimeses peatükis defineeritakse töös kasutatavad põhimõisted, antakse ülevaade eelnevatest sama valdkonna uurimustest ning peatüki lõpus püstitatakse uurimuse eesmärk ja tuuakse välja uurimisküsimused. Teises peatükis kirjeldatakse valimit, mõõtevahendit ja protseduuri. Kolmandas peatükis esitatakse uurimuse tulemused ning neljandas peatükis interpreteeritakse tulemusi uurimisküsimustega seondult, arutletakse töö praktilisuse, tugevuste ja piirangute üle ning antakse soovitusi edasisteks uurimusteks.

1. Õpetajakutse valiku motivatsiooni teoreetilised lähtekohad

1.1 *Motivatsioon, motiiv, motivatsioonitegur*

Sõna „motivatsioon” tuleneb ladina keelse sõna „movere” vormist „motivus” (Encyclopaedia Britannica, 2014), mis tähendab eesti keeles sõna „liikuma”. Täpsemalt on motivatsiooni defineeritud kui „kohene (vahetu) mõju tegevuse suunale, energilisusele ja püsivusele”, või kui „isikute poolt tehtavaid valikuid juhtivat protsessi ... erinevate alternatiivsete tegevusviiside vahel” (Steers, Mowday & Shapiro, 2004).

Nendel ja ka teistel definitsioonidel on kolm ühist nimetajat. Praktiliselt need kõik tegelevad faktorite või sündmustega, mis varustavad energiaga, kanaliseerivad ja hoiavad üleval inimese käitumist aja jooksul (Steers et al., 2004). Eesti keele seletav sõnaraamat (s.a) andmetel tähendab *motivatsioon* motiivide kogumit, *motiiv* ajendit või põhjust. Seega võib öelda, et motivatsioon on põhjuste kogum, mis on inimesele liikumapanevaks jõuks.

Eesti keeles on motivatsioon laiem mõiste ning motiivil on kitsam tähendus (Voltri et al., 2013), kuid inglisekeelsetes tekstides on kasutatud mõisteid sageli sünonüümidenä (König & Rothland, 2012; Richardson & Watt, 2006; Sinclair, 2008). Viimastel aastatel on õpetajate motivatsiooni uurimisel kasutusele võetud mõiste *motivatsioonitegur*, mis hõlmab endas õpetajakutse valikut mõjutavaid motiveerivaid tegureid: motiive, arvamusi õpetajatööst ning rahulolu kutsevalikuga (Kilinç et al., 2012; Voltri et al., 2013; Watt & Richardson, 2012).

Motivatsioon on väga isiklik. Üks motiiv, mis motiveerib ühte inimest tegutsema, ei pruugi teist inimest mõjutada mitte kuidagi. Pintrich (2003) väidab, et motivatsiooni tekke põhjused võivad olla nii sisemised kui ka välised. Mõned inimesed mõtestavad endale sisemist motivatsiooni lahti kui tõelist motivatsiooni ja välist motivatsiooni kui kohustust või tähelepanu hoidmist. Juhul kui indiviidil on tõeline ja siiras soov ja huvi tegutseda, sest ta näeb selles kasu või rahulolu enese jaoks ja ta tunneb oma tegevusest rahulolu- või rõõmutunnet, võib sellist käitumise tõukejõudu nimetada sisemiseks motivatsiooniks. Kui inimest paneb tegutsema mitte tegevus ise vaid tegevuse oodatav tagajärg (nt tasu või karistus), võib öelda, et tegemist on välise motivatsiooniga (Pintrich, 2003).

Praktikas kohtab ühte või teist motivatsiooni põhjust eraldi harva. Inimest paneb käituma kombinatsioon nii sisemisest kui ka välimisest motivatsioonist (Pintrich, 2003). Kuigi teadlased vaidlevad erinevate motivatsiooniteooriate üle, on nad ühisel meelel neljas põhilises motivatsiooni tekitavas faktoris: kompetentsus (uskumus, et suudetakse eesmärk saavutada), autonoomia/ enesekontroll (oskus seada eesmärke ning pingutuse ja tulemuse vahel seose nägemine), huvi (põhjendatud huvi tegevuse vastu ja tunne, et tulemus on väärt

pingutamist), kuuluvus (gruppi kuulumise tunne ning grupis oodatava käitumise eksponeerimine) (Deci & Ryan, 2008; Pintrich, 2003).

1.2 Saavutusmotivatsioon

Eeltoodu illustreerib motivatsiooni kui psüühilise seisundi keerulisust. Üldpedagoogika professor Edgar Krull (2000) toob välja, et motivatsiooni kui psüühikaaspekti üksühene tõlgendamine ja kõigil elujuhtumel töötava motivatsiooni kujundamise metoodikat või metoodilise süsteemi loomist on pärssinud motivatsiooni kujundavate faktorite suur hulk. Olemas on terve rida motivatsiooni kujunemise erinevaid tahke kirjeldavaid psühholoogilisi kontseptsioone ja mudeleid ning neile mudelitele toetuvaid motivatsiooni kujunemise strateegiaid.

Paljude motivatsiooniteooriate hulgas on oluline tutvustada eduootuse ja eesmärgi väärtuse kombinatsiooni teooriat (*value-expectancy theory*; lugemise lihtsustamiseks kasutatakse professor Krulli (2010) poolt sõnastatud mõistet *saavutusmotivatsioon*), kuna sellele ja erialases kirjanduses toodud ettepanekutele on rajatud magistritöö uurimuslikus osas kasutatav FIT-Choice skaala (Richardson & Watt, 2006). Tänapäevane saavutusmotivatsiooni teooria rajaneb peamiselt 20. sajandi alguspoolel loodud Lewini ja Tolmani ootuste ja väärtuse seoste lahtiseletamisel ja Atkinsoni saavutusmotivatsiooni teooriatel (Urdan & Karabenick, 2010). Teooria järgi sõltub motivatsioon sellest, kui tähtsaks peetakse tulemust ja sellest, kas inimene arvab, et tal õnnestub oma eesmärk saavutada (Urdan & Karabenick, 2010).

Urdan ja Karabenick (2010) toovad välja, et teooriat on võimalik illustreerida kokkuvõtva valemiga „tegutsemise väärtuslikkus korda usk edusse võrdub motivatsioon”. See tähendab seda, et kui inimene arvab, et tema tegevuse tulemus ei ole tema vaeva väärt, siis on ka motivatsioon null, olenemata sellest, kui hästi arvab inimene endal minevat oma eesmärgi saavutamisel. Samamoodi on inimese motivatsioon tegutsemisel olematu, kui inimene arvab, et tal ei õnnestu oma eesmärk saavutada, kuigi ta peab oma eesmärgi tähtsaks. Seega, et inimesel tekiks motivatsioon tegutseda ja pingutada, peab ta oma tegevusel nägema väärtust ja tundma, et püstitatud eesmärki on võimalik saavutada (Krull, 2000).

Inimese usul enda edusse võib olla palju mõjutegureid, kuid tegutsemise väärtusel on neli kindlapiirilist elementi (Wigfield & Eccles, 2000):

1. eesmärgi väärtus – kui tähtis on inimesele eesmärk hästi sooritada;
2. sisemine väärtus – kuivõrd saavutab inimene sisemist rahulolu eesmärgi sooritamistest;

3. kasulikkus – kas ja kui vajalik on eesmärgi saavutamine tuleviku jaoks;
4. maksumus – palju peab inimene panustama eesmärgi täitmiseks ning kas eesmärgi saavutamiseks loobuma või piirama teisi eesmärke.

1.3 Motivatsioonitegurid õpetaja kutse valiku kontekstis

Motivatsioon õpetaja kutse valikul on äärmiselt oluline, sest motivatsiooni olemasolu peetakse üheks kohustuslikuks komponendiks professionaalsetel ja kompetentsetel õpetajatel (Köning & Rothland, 2012). Igal inimesel on omad põhjused, miks õppida õpetajaks.

Karjääriotsust õpetaja elukutse suunas aitavad langetada enamjaolt mitmed motiivid, mis hiljem hoiavad inimest ka omandamas ning ennast täiustamas õpetajakutse erialal (Kocabas, 2009; Sinclair, 2008). Karjäärivaliku tegemist võivad mõjutada lisaks motiividele ka väärtused, perekonna ja sõprade soovitusel, rahulolu, ettekujutused ja arvamused eesootavast tööst (Billim, 2014). Elukutse valikut võivad mõjutada ka riigi poliitiline ja majanduslik olukord ning tööturg (Kilinç et al., 2012). Kõiki neid erinevaid faktoreid, mis mõjutavad inimest valima õpetajakarjääri, nimetatakse kokkuvõtvalt õpetajakutse valikut mõjutavateks teguriteks (Richardson & Watt, 2006; Voltri et al., 2013).

Motivatsiooni tekke põhjused, miks valida õpetaja amet, võivad samamoodi olla kas sisemised või välimised. Sisemine motivatsioon saada õpetajaks on inimesel, kes soovib õppida õpetajaks töö enda pärast või rahulduse pärast, mida tekitab õpetamine. Välist motivatsiooni kohtab õpetajaks õppimisel, kui inimest tõmbavad ameti poole välised tegurid, näiteks erinevad hüved või tasu. Õpetajakutse valiku motiividest rääkides lisandub ka kolmas motiivide kogum – *altruistlikud motiivid*. Altruistliku motivatsiooniga õpetajaks õppija soovib omandada ametit, et olla ühiskonnale kasulik, aidata lapsi (Roness & Smith, 2010; Tang, Wong & Cheng, 2015).

Enamjaolt motiveerib kõiki õpilasi käsikäes nii sisemine kui ka välimine motivatsioon (Husman & Lens, 1999). Thomsoni, Turneri ja Nietfeldi (2012) uurimistulemused näitasid, et kõik uuringus osalevad õpetajakoolituse üliõpilased väljendasid altruistlikke, sisemisi ja väliseid põhjuseid teataval tasandil, kuid mitte keegi ei väljendanud läbinisti üht tüüpi motivatsiooni, pigem oli igale grupile omane teatav karakterne motiivide segu. Õpetaja kutse valiku kontekstis võib öelda, et õpetajaks minnakse õppima sisemiste, välimiste ja altruistlike motivatsioonitegurite kombinatsioonil.

1.4 Alternatiivsed õpetaja koolitusprogrammid

Traditsiooniliselt oli ainukeseks võimaluseks omandada õpetamist lubav kvalifikatsioon läbides pedagoogika alased ülikooliõpingud. Noorte õpetajate värbamiseks on innovatiivse strateegiana loodud alternatiivsed koolitusprogrammid, mis on suunatud teist kui pedagoogika eriala teaduskraadi omavatele noortele ning mille läbides saab õpetamist lubava kvalifikatsiooni kiiremini, kui ülikoolist (Evans 2011). Peamised põhjused, miks Ameerika Ühendriikides valitakse alternatiivne õpetaja koolitusprogramm on võimalus saada omale õpetamist lubav sertifikaat juba töötamise ajal ning õpetaja palk ja õpetamisega kaasnevad muud hüved (Feistritzer, 2005).

Ideaalset alternatiivset koolitusprogrammi iseloomustavad järgnevad traditsioonilisest erinevad tunnusjooned (Greenberg, Walsh & McKee, 2014):

1. programmid tõmbavad ligi terava mõistusega edukaid inimesi, mis tähendab, et programmis osalemise nõuded on suhteliselt kõrged;
2. kandidaadid tunnevad oma eriala, mis tähendab, et osatakse demonstreerida oma teadmisi juba enne kandideerimist;
3. alternatiivses õpetajakoolitusprogrammis osalejad saavad piisava koolituse enne tööd ning tööle asudes juhendavad kogemusega õpetajad osalejaid ning programmi eest vastutajad hoiavad silma peal õpetamisel.

Alternatiivsed õpetajakoolitusprogrammid said alguse 1980ndatel aastatel Ameerika Ühendriikides kompenseerimaks kriitilist õpetajate puudust. Tänapäevaks on programmide populaarsus kasvanud märgatavalt. Ameerika Ühendriikides oli aastal 1983 võimalik programmis osaleda vaid kaheksas osariigis, aastal 2005 leidis mitmeid erinevaid programme 47 osariigis (Feistritzer, 2005).

Wendy Kopp lõi samal ajajärgul alternatiivse õpetajakoolitusprogrammi „*Teach for America*” („õpeta Ameerika hüvanguks”), mis osutus samuti populaarseks ning levis väljapoole Ameerika Ühendriike. „*Teach for Americast*” ja Suurbritannias levinud „*Teach Firstist*” („õpeta kõigepealt”) on välja kasvanud ühendus „*Teach for All*” („õpeta kõikide hüvanguks”), mille alla on koondunud alternatiivsed õpetaja koolitusprogrammid üle maailma (Price & McConney, 2013; Teach for All, s.a). Programmid eri riikides on kohati erinevad oma ülesehituselt ja pakutavalt koolituselt, kuid neil on kindlad sarnased põhimõtted koolide ja õpetamise koha pealt (Lahann & Reagan, 2011).

„*Teach for All*” partneritest koolitajad järgivad viite programmilist põhimõtet (Noored Kooli, s.a; Teach for All, s.a):

1. õigete inimeste leidmine - valitakse ja värvatakse potentsiaalseid tulevasi pikaajalisi juhte nii erinevate erialade pealt kui võimalik, kes mõjutavad lapse arengut positiivselt ning kes suudavad ellu viia süsteemseid muutusi hariduselus;
2. osalejate kujunemine headeks õpetajateks - koolitatakse osalejaid, et neil tekiks oskused, hoiakud ja teadmised õpilaste oskuste edasiarendamiseks ja suurendamiseks;
3. suutlikkus õpetada õpilasi parimal võimalikul moel - osalejad töötavad kaks aastat koolis alustava õpetajana, omades täisvastutust oma klassi eest ning kasutades erinevaid õpistiile ja -tasemeid;
4. vilistlaste panus haridussüsteemi muudatusesse – vilistlaste vahel suhtlusvõrgustiku hoidmine ning nende poolt kogetud haridusalastele väljakutsele lahenduse leidmine;
5. iga noore isikliku potentsiaali avastamine – õpilaste oskuste ja võimete maksimaalne areng ja pikemas perspektiivis tuleviku liidrite koolitamine kindlustamaks head haridust kõigile.

„*Teach for All*” programmi filiaale leidub kolmekümne kuues riigis, sealhulgas Hiinas, Suurbritannias, Slovakkias, Malaisias, Rootsis, Indias, Lätis, Leedus ja Eestis. Eestis asutati Noored Kooli aastal 2006 ning oli üks esimestest alternatiivkoolituse pakkujaid, kes kuulus 2007 aastal loodud ühendusse „*Teach for All*” (Noored Kooli, s.a; Teach for All, s.a).

Rahvusvahelises võrdluses jääb Eesti koos Itaalia, Bulgaaria ja Lätiga silma suure naiste osakaaluga õpetaja ametis (Übius et al., 2014). Traditsioonilisel viisil ülikoolis omandavad õpetaja elukutset pigem noored naisterahvad (Flores & Niklasson, 2014; Johnston, McKeown & McEwen, 2010). Ameerika Ühendriikides osaleb alternatiivsetes koolitusprogrammides õpetaja elukutse omandamisel 6% rohkem meesterahvaid kui ülikoolis (Feistritzer, 2005). Seega võivad alternatiivsed õpetajakoolitusprogrammid olla lahenduseks kuidas tuua rohkem mehi pedagoogikavaldkonda tööle. Alternatiivsed õpetajakoolitusprogrammid on suunatud noortele, kellel on juba teise eriala teaduskraad omandatud, seega osalejad on üldjuhul traditsioonilises õpetajakoolituses osalejatega võrreldes täiskasvanulikumat ja omavad eelnevaid töö- ja elukogemusi (Kanstoroom & Finn, 1999).

Saamaks ülikoolis õpetajaharidust tuleb läbida kolme kuni viie aastane koolitus, peale mida võib asuda tööle õpetajana. On leitud, et traditsiooniline õpetajakoolitus on liigselt

teoreetiline ning üliõpilased läbivad liiga vähe praktilisi ülesandeid õpetajana (Smith & Lev-Ari, 2005). Alternatiivse õpetaja koolitusprogrammi pooldajad väidavad, et pikendatud formaalsed ülikooliõpingud pole vajalikud, kuid praktika klassiruumis on esmajärguline ning kompetentsel õpetajal peavad olema head aineteadmised ja sünnipärane oskus õpetada (Kanstoroom, 1999). Nii nagu otsis Wendy Kopp algupäraselt oma programmi osalema vaid oma klassi edukamaid bakalaureusega lõpetajaid mainekatest ülikoolidest (Price & McConney, 2013), nii ootab ka Noored Kooli osalema liidripotentsiaaliga noori, kellel on kõrge missioonitunne ja saavutusorientatsioon ning kes on vastupidavad ja oskavad teisi mõjutada, motiveerida ja koostööle suunata (Noored Kooli, s.a).

Alternatiivsed koolitusprogrammid on erinevalt üles ehitatud, kuid enamasti koosnevad vähemalt 90 tunnist õppetööst, mis sisaldavad õpetamist ja pedagoogilisi loenguid (Evans, 2011). Noored Kooli alustab õppetööd suvel ning peale kuuendalast intensiivset suvekursust suunduvad värsked pedagoogid kaheks aastaks tööle koolidesse. Kahe aasta jooksul pakub Sihtasutus Noored Kooli uutele õpetajatele tuge, korraldab erinevaid koolitusi ning toetab noorte kujunemist silmapaistvateks õpetajateks ja liidriteks (Noored Kooli, s.a).

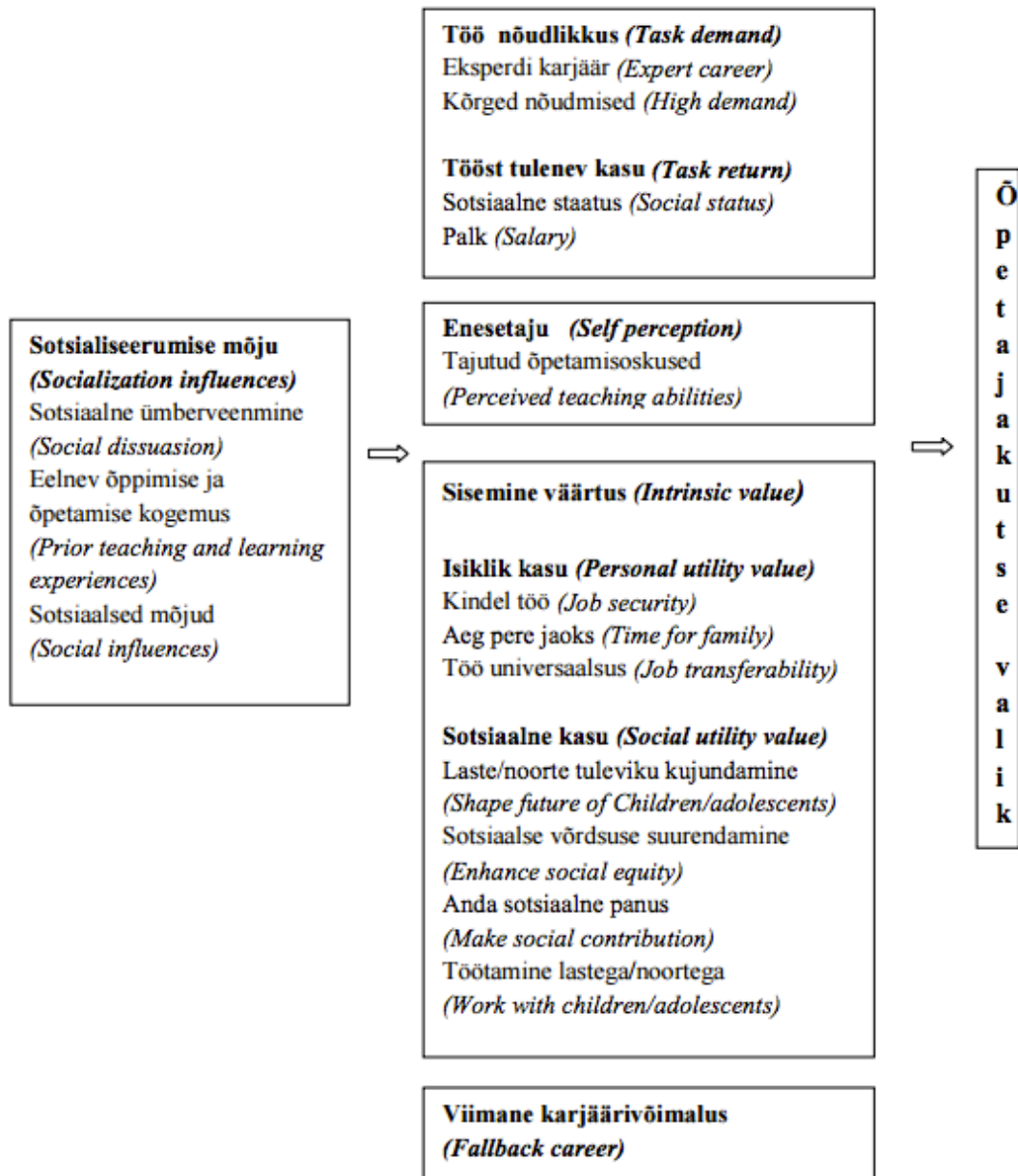
1.5 Õpetajakutse motivatsioonitegureid mõõtev FIT-Choice skaala

Watt ja Richardson (2006) tõdesid, et õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite uurimine on viimasel kümnendil hoogustunud laialdaselt levinud õpetajapuuduse tõttu. Enne 2006-ndat aastat läbiviidud õpetaja kutse valiku motivatsiooni puudutavates uurimustöödes ei kasutatud andmete kogumiseks ühtset süsteemi ning puudus võimalus mitme uurimuse raames kogutud informatsiooni omavaheliseks kõrvutamiseks. Pidades silmas seda fakti, löid Austraalia teadlased Helen M. G. Watt ja Paul W. Richardson FIT-Choice skaala (*Factors Influencing Teaching Choice Scale*) (2006).

FIT-Choice skaala sisaldab endas saavutusmotivatsiooni teooria (Wigfield & Eccles, 2000) edasiarendust, kuhu on kaasatud erialases kirjanduses toodud ettepanekud. Õpetajakutse valiku tegurid seoti saavutusmotivatsiooni, indiviidi enda võimetesse uskumise ja üldise karjäärivalikuga (Richardson & Watt, 2006). Edasiarenduse põhjal koostati õpetajakutse valikut mõjutavate tegurite mudel (joonis 1).

Mudel on aluseks detailsemale FIT-Choice skaalale, mis on loodud eesmärgiga koguda informatsiooni õpetaja ametikutse valikut mõjutavate motivatsioonitegurite mitmekülgse analüüsimise võimaldamiseks. Skaalat eristab muudest kasutust leidnud meetoditest asjaolu, et uurimuse läbiviimisel järgitakse kindlaid sellele omaseid standardeid,

mis muudab võimalikuks erinevatest uurimustest samadel alustel järeldunud informatsiooni omavahelise võrdluse (Richardson & Watt, 2006).

Joonis 1. FIT-Choice mudel: õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid (Richardson & Watt, 2006, viidatud Peterson, 2013).

1.6 Ülevaade varasematest õpetaja kutse valiku motiivide uurimustest

1.6.1 FIT-Choice skaalaga läbiviidud uurimused.

FIT-Choice skaalat on kasutatud õpetaja kutse valiku motiivide uurimisel erinevates riikides, näiteks Austraalias (Watt & Richardson, 2007), Türgis (Billim, 2014; Kılınç et al., 2012), Ameerika Ühendriikides ja Hiinas (Lin et al., 2012), Hollandis (Fokkens-Bruinsma &

Canrinus, 2012), Horvaatias (Jugović, Marušić, Ivanec & Vidović, 2013), Saksamaal (König & Rothland, 2012), Šveitsis (Berger & D'Ascoli, 2012) ning Eestis (Kõiv, 2014; Peterson, 2013; Voltri et al., 2013).

FIT-Choice skaala on mitmekülgne uurimisinstrument, millega on varasemalt kaardistatud ühe piirkonna üliõpilaste motiive õpetaja elukutse omandamisel (Peterson, 2013; Thomson et al., 2012), uuritud õpetajate motivatsioonitegurite muutusi (Kõiv, 2014), võrreldud eri riikide õpetajakoolituse üliõpilaste motiive valimaks õpetaja elukutse (Lin et al., 2012; Watt et al., 2012) ning võrreldud ka üliõpilaste motiive juba koolis töötavate õpetajate motiividega (Voltri et al., 2013).

Üldjoontes on FIT-Choice skaalaga läbiviidud uurimuste tulemused olnud analoogsed. Peamised motiivid valimaks õpetaja elukutset on olnud sisemised ja altruistlikud, kõige olulisemad nendest on olnud õpetamise sisemine väärtus, tahe panustada ühiskonda, võimalus kujundada laste tulevikku ja töötada lastega, enda õpetamisvõimekus (Kilinç et al., 2012; König & Rothland, 2012; Lin et al., 2012; Richardson & Watt, 2006; Watt et al., 2012). Kõige vähem on mõjutanud õpetaja elukutse valikut sotsiaalsed mõjud, sotsiaalse võrdsuse suurendamine ning õpetaja elukutse valik viimase karjäärivõimalusena (Billim, 2014; Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2014; Lin et al., 2012; Kilinç et al., 2012).

Motiivide järjekord on olnud riigiti erinev, näiteks Türgis ja Hiinas on peamine motiiv õpetajakutse valikul tahe panustada ühiskonda (Billim, 2014; Kilinç et al., 2012; Lin et al., 2012), Šveitsis inimese enda tajutud õpetamisoskus (Berger & D'Ascoli, 2012), Austraalias, Eestis, Hollandis, Norras ja Saksamaal on tähtsaimaks motiiviks töötamine lastega (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; König & Rothland, 2012; Peterson, 2013; Watt et al., 2012) ning Ameerika Ühendriikide tähtsaimaks motiiviks õpetaja elukutse valikul on laste tuleviku kujundamine (Lin et al., 2012). Kõige vähem mõjutavad õpetaja elukutse valikut Hollandis sotsiaalsed mõjud (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012), Türgis, Ameerika Ühendriikides ja Hiinas hinnatakse karjäärivalikul madalamailt motiivi viimane karjäärivalik (Dündar, 2014; Kilinç et al., 2012; Lin et al., 2012). Hollandis on vähetähtsaks peetud ka sotsiaalse võrdsuse suurendamist, samas Türgis on see motiiv olnud õpetaja kutse valikul esikolmikus (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kilinç et al., 2012).

Uurimustest selgub, et õpetaja ametit peetakse üldjuhul kõrgete nõudmistega raskeks madalapalgaliseks tööks (Berger & D'Ascoli, 2012; Kilinç et al., 2012; König & Rothland, 2012; Lin et al., 2012; Richardson & Watt, 2006), kuid leidub ka erandeid. Hiinas arvatakse, et õpetajatöö pole kõrgete nõudmistega (Lin et al., 2012), Hollandis ja Saksamaal peetakse õpetaja palka tasuvaks (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Watt et al., 2012).

1.6.2 Teiste uurimisinstrumentidega läbiviidud uurimused.

Uurimusi on läbi viidud ka teistsuguste uurimisinstrumentidega peale FIT-Choice skaala (Evans, 2011; Klassen, Al-Dhafri, Hannok, Betts, 2011; Manuel & Hughes, 2006; Rots, Kelchtermans & Aelterman, 2012; Sinclair, 2008; Thomson et al., 2012; Williams & Forgasz, 2009). Erinevate uurimisinstrumentidega läbiviidud uurimustel puudub aga võimalus tulemuste kõrvutamiseks. Näiteks on liigitatud samu motiive erinevate motivatsiooni tekke põhjuste hulka. Motiivi „soov töötada lastega” on paigutatud nii sisemise kui ka altruistliku motivatsiooni alla (Watt & Richardson, 2007). Motivatsiooni liigitamine sisemiseks, välimiseks ja altruistlikuks on vaieldav, kuna on välja pakutud näiteks ka ainega seotud motiive (Roness, 2011) ja pragmaatilisi motiive (Williams & Forgasz, 2009).

Teoreetiline ja metodoloogiline ebaühtlus on kompromiteerinud erinevates pedagoogilistes kontekstides kogutud andmete võrdlemist (Jugović et al., 2013). Sellele vaatamata avaldub, et teiste uurimisinstrumentidega läbiviidud uurimustel on tulemused olnud sarnased FIT-Choice skaalaga läbiviidud uurimustele, peamised õpetajaks õppimise motiivid on olnud altruistlikud ja sisemised. Erinevalt FIT-Choice skaalaga läbiviidud uurimustest on olulise motiivina välja toodud ka intellektuaalse väljakutse motiiv (Sinclair, 2008), soov tegeleda oma põhialinega (Evans, 2011; Manuel & Hughes, 2006) ja isiklik areng (Azman, 2013; Thomson et al., 2012). Välja on toodud FIT-Choice skaalaga võrreldes ka teistsuguseid väliseid motiive, mida on hinnatud siiski madalamalt kui sisemisi või altruistlike motiive, näiteks õpetajate pikk puhkus (Williams & Forgasz, 2009) ja õpetaja elukutse iseloom (Sinclair, 2008).

1.6.3 Eestis läbiviidud õpetaja kutse valiku motiivide uurimused.

Õpetajate kollektiivi vananemine Eestis on muutunud teadvustatud murepunktiks ning seda näitab ka viimasel ajal kasvanud õpetajakutse motivatsioonitegurite uurimuste suur hulk. Õpetaja kutse valiku motiive on uurinud nii doktorandid, magistrandid kui ka bakalaureuse üliõpilane (Krusell, 2004; Kõiv, 2014; Lukk, 2015; Löfström et al., 2010; Möttus, 2015; Ojamets, 2015; Peterson, 2013; Sökk, 1994; Urm, 2015; Voltri et al., 2013).

Aastal 1994 läbiviidud diplomitöös leiti, et üliõpilasi motiveerivad enim tahe saada kõrgemat haridust/diplomit, meeldiva erialaga sobivad võimed, tahe tulevikus teha loovat vaimset tööd, õpetajakutsumus ja tahe tulevikus saada paremat ametikohta (Sökk, 1994). Teisest Eestis läbiviidud õpetaja motiivide uurimusest selgus, et üliõpilasi innustab õpetaja karjääri valima eriala vastavus võimetega, kindel töökoht tulevikus, õpetaja kindel palk (Krusell, 2004). Esimestes õpetajakutse valiku motivatsioonitegureid uurinud uurimistöodes

joonistub välja väliste motiivide suur osakaal, mis võis tuleneda uurimisinstrumentide omapärast. Varasematest Eestis tehtud õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite uurimustest on möödunud üle kümne aasta, mistõttu ei pruugi nende tulemuste tänapäeva konteksti üle toomine võimalik olla.

Aastal 2010 uuriti õpetaja kutsevaliku motivatsioonitegureid seoses erialasele tööle siirdumisega, uurimuses osutus tähtsaimaks motiivide kogumikuks pedagoogiline huvi (Löfström et al., 2010). FIT-Choice skaalaga on Eestis uurimuse läbi viinud 2013 aastal Anna-Liisa Peterson, kes uuris esimese kursuse üliõpilaste õpetajakutse valiku motiive ja arvamusi. Leiti, et viis kõige mõjuvat motiivi õpetajakutse valikuks olid *töötamine lastega, ühiskonna teenimine, soov kasulik olla, sisemine motivatsioon ja oskused ning varasemad õppimiskogemused*. Peterson (2013) leidis, et üliõpilased on arvamusel, et õpetajatöö on kõrgeid ametioskusi nõudev raske töö.

Aastal 2013 tehti teinegi uurimus FIT-Choice skaalat kasutades, kus võrreldi õpetajakoolituse praktikantide ja kutseaastal olevate õpetajate kutse valiku motivatsioonitegureid ning leiti, et hinnangud erinesid kolme faktori puhul kaheksast (Voltri et al., 2013). Uuritud on ka eelneva erialase töökogemusega ja töökogemusega õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite hinnangute muutuseid esimese aasta õpingute jooksul. Selgus, et kevadel hinnati faktoreid *sisemine motivatsioon ja oskused, oluliste inimeste mõju ja arvamused, et õpetajal on kõrged ametioskused* kõrgemalt kui sügisel, mis tähendab, et esimese õppeaasta lõpul mõistavad üliõpilased õpetaja ametiks vajalike oskuste omandamise tähtsust paremini kui sügisel ning hindavad seda kõrgelt (Kõiv, 2014).

1.6.4 Alternatiivse õpetajakoolituse valinute motiivide uurimused.

Palju on koostatud uurimusi alternatiivsete õpetajakoolitusprogrammide efektiivsuse ja kompetentsete õpetajate tootlikuse kohta (Blazer, 2012; Gelfer, Krasch, & O'Hara, 2014; Greenberg, Walsh, & McKee, 2014; Sass, 2011), kuid vähe on tehtud uurimusi õpetaja kutse motiivide ja arvamuste kohta valimaks erinevaid koolitusprogramme. Morettini (2012) uuris põhjuseid miks reaallaineid erialaselt õppinud inimesed valivad õpetajana tööle suundumisel just alternatiivse õpetajakoolitusprogrammi. Peamisteks põhjusteks, miks suunduda õpetaja elukutse juurde läbi alternatiivse koolitusprogrammi, olid *eeskujude mõju (nt endine õpetaja või vanem), programmiline mõju (nt kursuse pikkus, mentorite olemasolu kahe aasta vältel), eelnevate õppe- ja õpetamiskogemuste mõju, õppeprogrammi mõju ja õpetaja kutsumus* (Morettini, 2012).

Evans (2011) viis läbi kvalitatiivse uurimuse, kus uuriti erineva õpetajakoolituse läbinute õpetajakutse valiku motive. Uurimuses võrreldi õpetajakarjääri alustavaid traditsioonilise ja alternatiivse koolituse läbinud tudengeid ning juba töötavaid õpetajaid, kes olid traditsioonilise või alternatiivse koolituse läbinud. Tulemustest selgus, et kõikide osalejate jaoks olid tähtsamad välised motiivid, näiteks *õpetajatöö stabiilsus ja paindlik graafik ning pikad vaheajad*, õpetaja tööd peeti rahulduspakkuvaks. Välise motiivide suur hulk võis tuleneda andmekogumise instrumendina kasutatud intervjuu eripäradest.

Nii traditsioonilise kui ka alternatiivse koolituse läbinud õpetajakarjääri alustavad noored tõid erinevalt juba töötavatest õpetajatest tähtsa elukutse valiku motiivina välja *võimaluse töötada koos inimeste ja lastega, võimaluse jätkata oma õpitud erialaga*. Traditsioonilise õpetajakoolituse läbinud üliõpilased ütlesid, et kaalusid õpetaja elukutset juba üsna varakult ning tõid välja *tugeva mõjutuse enda õpetajatelt* (Evans, 2011). Evansi (2011) poolt küsitletud alternatiivse tee valinud noored polnud leidnud omale tööd oma õpitud erialal või neil oli tekkinud illusioon oma erialaga tööst, mis ei vastanud tööle asudes ootustele ning otsustati proovida õpetajakarjääri. Alternatiivse õpetajakoolituse valinutel oli kutse valikul määravaks *eneseteostusvõimalus tööl*.

Alternatiivse või traditsioonilise õpetajakoolituse läbinud koolis töötavad õpetajad tõid peamiseks motiiviks *võimaluse lapsi aidata ja koos nendega töötada*. Traditsioonilise koolituse läbinud töötavad õpetajad tähtsustasid *austust töökohal ja õpetajatöö sobivust pereeluga* rohkem kui alternatiivse õpetajakoolituse valinud. Alternatiivse koolituse läbinud õpetajad ütlesid, et õpetajatöö pole lihtsalt töö vaid karjäärivõimalus, kus saab ära kasutada eelnevalt õpitud oskusi (Evans, 2011).

Hogan ja Bullock (2012) uurisid kvantitatiivse ja kvalitatiivse meetodi kombineerimisel alternatiivses õpetajakoolituses osalejate õpetaja elukutse valiku motivatsioonitegureid ning miks valiti just alternatiivne õpetajakoolitusprogramm, mis on osalejate arvamusel programmi plussid ja miinused. Tulemustest selgus, et õpetaja ameti valikul olid olulised motiivid *ühiskonda panustamine, eneseteostus, eeskujuks olemine, eelnev töökogemus lastega, kindla graafikuga töö ja kindel töökoht*. Vähemoluliseks peeti motiive *sotsiaalne staatus, sõbrad/sugulased olid ka õpetajad, palk ja iseseisvus*. Alternatiivne õpetajakoolitusprogramm valiti eelkõige selle tõttu, et juba oli omandatud kõrgharidus kraad ning programm võtab vähem aega lõpetamiseks ja kooli tööle asumiseks.

1.7 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimus

Ülemaailmne õpetajate puuduse probleem, kuid samas alternatiivsete õpetajakoolitus programmide menu tekitab küsimuse ja huvi võrrelda, millised on alternatiivse koolitusprogrammi valinute motiivid kõrvutades traditsioonilise õpetaja koolituse valinutega. Motiivide erinevuste teadmist saaks ära kasutada õpetaja ameti ja ülikoolis õpetaja elukutse populariseerimisel. Käesoleva töö eesmärgiks on välja selgitada ning võrrelda traditsioonilises ja alternatiivses õpetajakoolitus programmis osaleda soovijate õpetajakutse motiive ning arvamusi õpetajatöö kohta.

Kvantitatiivselt läbiviidud uurimustes on peamised õpetaja kutse valiku motiivid olnud sisemised ja altruistlikud (Peterson, 2013), kuid alternatiivse õpetajakoolitus programmi valinute seas läbiviidud kvalitatiivne uurimus seadis esikohale pigem välised motiivid (Evans, 2011). Varasemalt pole autorile teadaolevalt alternatiivse õpetajakoolitusprogrammi valinute motiive kasutades FIT-Choice skaalat kvantitatiivselt uuritud. Sellest lähtuvalt otsitakse vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Millised on traditsioonilises õpetajakoolituses osalevate üliõpilaste ja millised alternatiivses õpetajakoolitus programmis Noored Kooli osaleda soovijate õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta?

Uurimustes, kus on võrreldud kahel erineval õppekaval õppivate tudengite õpetajakutse valiku motivatsioonitegureid, on leitud erinevusi (Kilinç et al., 2012; Peterson, 2013). Kui on võrreldud kahe eri tüübi õpetajakoolituse osalejate õpetaja kutse valiku motivatsioonitegureid, on leitud samuti erinevusi (Evans, 2011). Autor soovib teada millised on Eestis kahe eri liiki õpetajakoolituse valinute erinevused motivatsioonitegurites. Autorile teadaolevalt pole Eestis kvantitatiivselt läbi viidud uurimusi võrdlemaks alternatiivse ja traditsioonilise õpetajakoolituses osalejate õpetajakutse valiku motivatsioonitegureid. Sellest lähtuvalt püstitati magistritöö teine uurimisküsimus:

2. Millised erinevused ja sarnasused leiduvad alternatiivses õpetajakoolitus programmis Noored Kooli osaleda soovijate õpetajakutse valiku motiivides ja arvamustes õpetajatöö kohta võrreldes Tartu Ülikooli traditsioonilises õpetajakoolituses osalejatega?

2. Metoodika

Õpetajate motivatsiooni uurimusi on läbiviidud kvalitatiivsete (Evans, 2011), kvantitatiivsete (Watt & Richardson, 2007) ja ka kombineeritud uurimismeetoditega (Sinclair,

2008, Thomson et al., 2012). Käesolevas töös sooviti võrrelda Noored Kooli programmis osaleda soovijate ja õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegureid õpetaja ameti valikul. Sellest lähtuvalt valiti põhjuslik-võrdlev uurimistrateegia ning kvantitatiivne uurimismetod, kuna see võimaldab teostada statistiliselt olulise võrdluse.

2.1 Valim

Valimisse kuulusid Tartu Ülikooli õpetajakoolituse esimese aasta üliõpilased ja Noored Kooli programmi siseneda soovijad. Tartu Ülikooli esimese kursuse õpetajakoolituse üliõpilasi ankeeteriti kokku 124. Käesoleva magistriöö jaoks võeti valimisse Noored Kooli ankeeteritutega võrdne arv sarnaste tunnustega (sugu, vanus, eriala) Tartu Ülikooli vastajaid. Kokku kuulus valimisse 33 Noored Kooli programmis osaleda soovijat ja 33 Tartu Ülikooli esimese aasta üliõpilast.

Noored Kooli programmi sisenedes toimub kuuenädalane statsionaarne õpe, mida saadab kaheaastane avatud ülikooliga sarnanev koolitus. Valimaks Noored Kooli ankeeteritutele sarnaseid vasteid Tartu Ülikoolist, kuulusid valmisse nii päevase õppe kui ka avatud ülikooli üliõpilased. Suurem osa Tartu Ülikooli ankeeteritud üliõpilastest olid erialalt põhikooli ja gümnaasiumi mitme aine õpetajad, kuid leidis ka põhikooli mitme aine õpetajaid, koolieelse lasteasutuse õpetajaid või eripedagooge. Noored Kooli osalejad on eelnevalt omandanud bakalaureuse kraadi vabalt valitud erialal. Täpsem valimi kirjeldus on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Vastajate jagunemine õpetajakoolituse liigi ja soo järgi.

	Noored Kooli programmis osaleda soovijad	Tartu Ülikooli õpetajakoolituse üliõpilased
Vanus (standardhälve)	27,9 (5,0)	27,7 (5,0)
Mehed	7 (21%)	7 (21%)
Naised	26 (79%)	26 (79%)

2.2 Mõõtevahend

Andmeid koguti ankeediga, mis baseerus mõõtevahendina kasutataval FIT-Choice skaalal (*Factors Influencing Teaching Choice Scale*) (Richardson & Watt, 2006). Ankeet saadi otse autoritelt ning tõlgiti Piret Luige, Merle Taimalu ja Airi Niilo poolt 2012. aastal eesti keelde ning kohandati kasutamaks Eestis. Tõlgitud ankeet lasti inglise keelt emakeelena rääkival sõltumatul inimesel kontrollida ning vaadata, et ankeet oleks mõlemas keeles

samatähenduslik. Kinnitav faktoranalüüs CFA näitas valiidsust ja reliaablust (Taimalu, Luik, Täht, Must, ilmumisel).

FIT-Choice skaalal on õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid (motiivid ja arvamused) esitatud mitme väite kaudu, mis mõõdavad ühte ja sama üldisemat nähtust. Skaala on abiks välja selgitamiseks kui tugevat mõju õpetajakutse valikul omavad erinevad motiivid, milliste arvamustega õpetajaameti kohta ollakse kõige rohkem nõus ning kuivõrd ollakse oma valikuga saada õpetajaks rahul. Hinnangute andmiseks kasutatakse igas plokis 7-pallist Likerti-skaalat (Peterson, 2013).

Ankeet koosneb neljast osast:

1. esimeses osas küsitakse õpetajaks õppimise otsuse motiive (vastajal tuleb hinnata iga väite olulisust enda õpetajaks saamise otsuse puhul, kus skaala 1 – *ei ole üldse oluline* ja 7 – *väga oluline*);
2. teises osas tuleb hinnata enda rahulolu õpetajaks õppimise valikuga (vastajal palutakse hinnata väite tõesust enda kohta, kus skaala 1 – *ei ole üldse tõsi* ja 7 – *on täiesti tõsi*);
3. kolmas osa käib õpetajatöö ja õpetamise arvamuste kohta (vastaja hindab, mil määral ta mingi väitega on nõus, kus 1 – *ei ole üldse nõus* ja 7 – *olen täiesti nõus*);
4. neljandas tuleb esitada enda taustandmed.

Käesoleva töö andmete töötlemisel tugineti faktoranalüüsi tulemusel saadud faktorstruktuurile (Peterson, 2013), mis koosneb kümnest faktorist õpetaja kutsevaliku motiivide osas (*töötamine lastega, ühiskonna teenimine, soov kasulik olla, sisemine motivatsioon ja oskused, varasemad õppimiskogemused, töö stabiilsus, töö sobivus eraeluga, töövõimalus välismaal, oluliste inimeste mõju, viimane karjäärivõimalus*) ja kuuest faktorist arvamuste osas (*kõrged ametioskused, raske töö, rahulolu, staatus, ümberveenmine, palk*). Faktorstruktuur on esitatud töö lisas (lisa 1 ja lisa 2).

Eestikeelne FIT-Choice skaala ankeet on välja töötatud ja tõlgitud traditsioonilise õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite uurimiseks. Ankeet on esitatud töö lisas (lisa 3). Autorile teadaolevalt pole seda varasemalt kasutatud alternatiivses õpetajakoolituse programmis osaleda soovijate anketeerimiseks. Kasutamaks eestikeelset FIT-Choice skaala ankeeti käesolevas uurimuses kohaldati ankeedi sõnastus magistritöö autori poolt (Tabeli 4). Ankeet asub töö lisas (lisa 3).

Tabel 2. *Õpetajakoolituse ja Noored Kooli ankeetide sõnastuse erinevused*

Traditsioonilises õpetajakoolituse osalenute väidete sõnastus ankeedis	Noored Kooli programmis osaleda soovijate muudetud sõnastus ankeedis
Olin omaeriala valikus ebakindel.	Olin Noored Kooli programmi avalduse saatmisel oma valikus ebakindel.
Ma ei pääsenud õppima seda eriala, mis oli minu esimene eelistus.	Ülikooli õppima asudes kaalusin ka õpetajaks õppimist.
Ma valisin õpetajaks saamise viimase karjäärivõimalusena (nt ei pääsenud esimese eelistuse õppekavale).	Ma valisin Noored Kooli programmi tuleku viimase karjäärivõimalusena (nt mul polnud oma erialal tööd).
Olen hoolikalt järele mõelnud, et tahan hakata õpetajaks.	Olen hoolikalt järele mõelnud, et tahan hakata õpetajaks läbi programmi Noored Kooli.
Ma olen rahul oma valikuga saada õpetajaks.	Ma olen rahul oma valikuga osaleda programmis Noored Kooli.
Olen rõõmus oma otsuse üle saada õpetajaks.	Olen rõõmus oma otsuse üle osaleda Noored Kooli programmis ja saada õpetajaks.
Teised inimesed mõjutasid mind kaaluma muid ameteid peale õpetajatöö.	Teised inimesed mõjutasid mind kaaluma teisi karjäärivalikuid peale Noored Kooli programmis osalemise.

FIT-Choice skaala faktorite sisereliaablused (Cronbachi alfad) on jäänud üldjuhul vahemikku 0,6-0,9 (Watt et al., 2012), Petersoni (2013) töös jäid sisereliaablused vahemikku 0,63-0,94. Käesolevas töös olid sisereliaablused vahemikus 0,38-0,96 (Tabel 3).

Tabel 3. *Sisereliaablused (Cronbach alfa)*

	Faktori nimetus	Cronbach alfa
Õpetajakutse valiku motiivide faktorid	Sisemine motivatsioon ja oskused	0,85
	Töötamine lastega	0,82
	Töö stabiilsus	0,68
	Ühiskonna teenimine	0,81
	Soov kasulik olla	0,86
	Töö sobivus eraeluga	0,78
	Varasemad õppimiskogemused	0,48
	Viimane karjäärivõimalus	0,45
	Töövõimalus välismaal	0,38
	Oluliste inimeste mõju	0,77
Arvamuste faktorid	Staatus	0,90
	Rahulolu	0,90
	Kõrged ametioskused	0,90
	Ümberveenmine	0,77
	Palk	0,96
	Raske töö	0,64

2.3 Protseduur

Noored Kooli programmi on võimalik kandideerida kaks korda aastas, novembri lõpus ja märtsi alguses. Sihtasutusega Noored Kooli pidas töö autor esimest korda läbirääkimised noorte anketeerimiseks 2014 aasta oktoobris. Kahe kandideerimise korra peale võetakse programmi Noored Kooli kokku 15-25 osalejat (Noored Kooli, 2015). Sihtasutus Noored Kooli hindas osalemissooviga noorte arvuks kahe kandideerimise korra peale kokku 160 noort, suuremaks valimiks otsustati lasta ankeet täita ka programmis Noored Kooli osaleda soovijatel, mitte ainult programmi valitutel.

Noored Kooli programmis osaleda soovijad täitsid ankeeti 2014 aasta novembris ja 2015 aasta märtsis. Ankeet saadeti elektroonilise lingiga Sihtasutus Noored Kooli kontaktisikule, kes edastas küsimustiku Noored Kooli programmis osalemiseks avalduse saatnud noortele. Anketeeritavatel oli aega ankeedile vastata nädal aega enne kui nad said teada, kas valiti programmi või mitte. Peale Sihtasutus Noored Kooli otsuse tegemist ei oleks olnud andmete kogumine enam võimalik, see oleks võinud mõjutada vastuseid. Nelja päevaga vastas ankeedile viis inimest, mille peale saadeti meeldetuletusmeil kandideerijatele. Esimesest kandideerimise korrast vastas 20 noort, kevadisest kandideerimise korrast vastas ankeedile 13 noort, kokku täitis ankeedi 33 Noored Kooli programmis osaleda soovijat.

Tartu Ülikooli üliõpilasi anketeeriti 2014 aasta sügisel paberkandjal aine „Õppe kavandamine” esimeses seminaris. Käesoleva töö jaoks sai töö autor andmed juhendajalt. Tartu Ülikooli esimese kursuse õpetajakoolituse üliõpilasi anketeeriti kokku 124, kuid valimisse jäeti Noored Kooli anketeeritutega võrdne arv sarnaste tunnustega Tartu Ülikooli vastajaid.

Andmete kogumisel jälgiti eetika tagamiseks Coheni, Manioni ja Morrisoni (2007) poolt kirjutatud soovitusi. Enne ankeetide täitmist selgitati osalejatele uurimuse eesmärki ning kinnitati anketeeritavate anonüümsust. Lubati, et andmeid kasutatakse vaid üldistatud kujul ning ei seostata konkreetse isikuga. Uurimuses osalemine oli kõigile anketeeritutele vabatahtlik

Andmed sisestati Microsoft Excel tabelisse. Edasiseks töötluseks kanti andmed üle statistika programmi SPSS Statistics versioon 20. Petersoni (2013) leitud faktorite põhjal arvutati faktorkeskmesed motiividest ja arvamustest vastavasse faktorisse kuuluvate tunnuste aritmeetilise keskmisena. Esimese ja teise uurimisküsimuse jaoks kasutati paarisvalimi t-teste, moodustamaks kahe grupi olulisemate motivatsioonitegurite pingerida. Traditsioonilise ja alternatiivse õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite erinevusi võrreldi

mittepaarisvalimi t-testiga. Cronbach alfat kasutati reliaabluse iseloomustamiseks. Tulemuste kirjeldamiseks kasutati kirjeldavat statistikat (keskmine, standardhälve, protsent).

3. Tulemused

3.1 Eri liiki õpetajakoolituse valinute motivatsioonitegurid õpetajakutse valikul

Tabelis 4 esitatakse traditsioonilise õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajakutse valiku motiivide kirjeldav statistika. Faktorite pingereas omavahelised erinevused ja erinevuste olulisus leiti paarisvalimi t-testiga (*paired samples T-test*).

Tabel 4. Tartu Ülikooli õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajakutse valiku motiivide faktorite keskmised, standardhälbed, miinimumid ja maksimumid.

Õpetajakutse valiku motiivide faktorid	M	SD	Min	Max
Töötamine lastega	5,82	0,88	2,33	7,00
Ühiskonna teenimine	5,47	1,07	1,83	7,00
Töövõimalus välismaal	5,42	1,16	2,50	7,00
Sisemine motivatsioon ja oskused	5,29	0,99	2,14	6,86
Soov kasulik olla	5,32	1,08	1,80	7,00
Töö stabiilsus	4,85	1,13	2,60	6,60
Varasemad õppimiskogemused	4,74	1,13	1,67	6,67
Töö sobivus eraeluga	3,95	1,34	1,40	6,40
Oluliste inimeste mõju	3,15	1,84	1,00	7,00
Viimane karjäärivõimalus	1,85	1,11	1,00	5,33

M – keskmine; SD – standardhälve; Min – miinimum; Max - maksimum

Motiivide osas sai kõrgeima hinnangu faktor *Töötamine lastega*. Kahe esimese faktori (*töötamine lastega* ja *ühiskonna teenimine*) vahel oli statistiliselt oluline erinevus ($t=2,88$; $p < 0,01$). Teisel ja viiendal kohal olevate faktorite (*ühiskonna teenimine* ja *soov kasulik olla*) vahel olulist erinevust ei leitud ($t=1,03$; $p > 0,05$). Erinevus leiti viiendal kohal oleva faktori *soov kasulik olla* ja kuuendal kohal oleva faktori *töö stabiilsus* vahel ($t=2,56$; $p < 0,05$).

Kõige madalamalt oli hinnatud faktorit *viimane karjäärivõimalus* ning erinevus eelviimasest faktorist *oluliste inimeste mõju* oli statistiliselt oluline ($t=-3,91$; $p < 0,01$). Tagant teise faktori *oluliste inimeste mõju* ning tagant kolmanda faktori *töö sobivus eraeluga* vahel esines samuti statistiliselt oluline erinevus ($t=2,81$; $p < 0,01$).

Tabelis 5 esitatakse alternatiivse õpetajakoolitus programmi valida soovivate õpetajakutse valiku motiivide kirjeldav statistika. Faktorite pingereas omavahelised erinevused ja erinevuste olulisus leiti paarisvalimi t-testiga.

Tabel 5. Noored Kooli programmis osaleda soovijate õpetaja elukutse valiku motiivide faktorite keskmised, standardhälbed, miinimumid ja maksimumid.

Õpetajakutse valiku motiivide faktorid	M	SD	Min	Max
Töötamine lastega	6,33	0,66	4,67	7,00
Ühiskonna teenimine	6,15	0,70	4,67	7,00
Soov kasulik olla	6,05	1,04	3,00	7,00
Sisemine motivatsioon ja oskused	5,93	0,87	2,71	6,86
Varasemad õppimiskogemused	5,19	1,37	1,67	7,00
Töö stabiilsus	4,83	1,19	1,40	7,00
Töövõimalus välismaal	4,24	1,53	1,00	7,00
Oluliste inimeste mõju	4,06	2,00	1,00	7,00
Töö sobivus eraeluga	4,10	1,56	1,00	6,60
Viimane karjäärivõimalus	3,18	1,29	1,00	6,67

M – keskmine; SD – standardhälve; Min – miinimum; Max - maksimum

Motiivide osas said kõrgeima hinnangu faktor *töötamine lastega*, *ühiskonna teenimine* ja *soov kasulik olla*, mille vahel ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi (*töötamine lastega* ja *soov kasulik olla*, $t=1,03$; $p > 0,05$). Faktoril *töötamine lastega* esines statistiliselt oluline erinevus faktoriga *sisemine motivatsioon ja oskused* ($t=3,47$; $p < 0,01$)

Viimase faktori *viimane karjäärivõimalus* ja eelviimase faktori (*töö sobivus eraeluga*) vahel leiti statistiliselt oluline erinevus ($t=3,41$; $p < 0,01$). Statistiliselt oluline erinevus leiti ka eelviimase faktori ja tagantpoolt kolmandal kohal oleva faktori vahel (*töö sobivus eraeluga* ja *oluliste inimeste mõju*, $t=2,81$; $p < 0,01$).

Tabelis 6 esitatakse erinevate õpetajakutse kohta käivate arvamuste kirjeldav statistika. Faktorite omavahelised erinevused ja erinevuste olulisus leiti paarisvalimi t-testiga.

Tabel 6. Tartu Ülikooli õpetajakoolituse üliõpilaste õpetaja elukutse kohta käivate arvamuste faktorite keskmised, standardhälbed, miinimumid ja maksimumid.

Arvamuste faktorid	M	SD	Min	Max
Kõrged ametioskused	6,40	0,79	3,67	7,00
Raske töö	6,12	0,92	3,33	7,00
Rahulolu	5,74	1,15	2,33	7,00
Staatus	4,30	1,36	2,00	6,83
Ümberveenmine	3,54	1,61	1,00	7,00
Palk	2,62	1,40	1,00	5,00

M – keskmine; SD – standardhälve; Min – miinimum; Max - maksimum

Õpetaja elukutse kohta käivate arvamuste faktorite osas sai kõrgeima keskmise hinnangu faktor *kõrged ametioskused*. Sellel faktoril ja talle järgneval faktoril *raske töö* leiti

statistiliselt oluline erinevus ($t=2,27$; $p < 0,05$). Faktorite *raske töö* ja *rahulolu* vahel ei leitud statistiliselt olulist erinevust ($t=-1,74$; $p > 0,05$). Erinevus leiti faktori *rahulolu* ja neljandal kohaloleva faktori *staatus* vahel ($t=4,986$; $p < 0,01$).

Pingereas viimasel kohal oli faktor *palk*, millel esines statistiliselt oluline erinevus eelviimasel kohal oleva faktori *ümberveenmisega* ($t=-2,30$; $p < 0,05$). Faktoritel *ümberveenmine* ja *staatus* statistiliselt olulist erinevust ei leidunud ($t=-1,98$; $p > 0,05$).

Tabelis 7 esitatakse erinevate õpetajakutse kohta käivate arvamuste kirjeldav statistika. Faktorite omavahelised erinevused ja erinevuste olulisus leiti paarisvalimi t-testiga.

Tabel 7. Noored Kooli programmis osaleda soovijate õpetaja elukutse kohta käivate arvamuste faktorite keskmised, standardhälbed, miinimumid ja maksimumid.

Arvamuste faktorid	M	SD	Min	Max
Rahulolu	6,59	0,65	4,00	7,00
Kõrged ametioskused	6,30	1,04	2,00	7,00
Raske töö	6,23	0,75	3,67	7,00
Staatus	4,41	1,54	1,33	7,00
Ümberveenmine	3,70	1,88	1,00	7,00
Palk	3,58	1,69	1,00	7,00

M – keskmine; SD – standardhälve; Min – miinimum; Max - maksimum

Õpetaja elukutse kohta käivate arvamuste faktorite osas said kõrgeima keskmise hinnangu faktorid *rahulolu* ja *kõrged ametioskused*, mille vahel ei leitud statistiliselt olulist erinevust ($t=-1,35$; $p > 0,05$). Statistiliselt olulist erinevust ei leitud ka faktorite *kõrged ametioskused* ja *raske töö* vahel ($t=0,37$; $p > 0,05$). Esimesel kohal oleva faktori *rahulolu* ja kolmandal kohal oleva faktori *raske töö* vahel leiti statistiliselt oluline erinevus ($t=-2,23$; $p < 0,05$). Samuti leidis statistiliselt oluline erinevus kolmandal kohal oleva faktori *raske töö* ja neljandal kohal oleva faktori *staatus* vahel ($t=5,65$; $p < 0,01$).

Pingerea viimase faktori *palk* ja eelviimase faktori *ümberveennise* vahel ei esinenud statistiliselt olulist erinevust ($t=0,261$; $p > 0,05$). Olulist erinevust ei leitud ka eelviimase faktori *ümberveennine* ja *staatus* vahel ($t=-1,69$; $p > 0,05$).

3.2 Õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite võrdlus õpetajakoolituse liigi järgi

Leidmaks õpetajakutse valiku motiivide ja arvamuste vahelisi erinevusi Noored Kooli programmis osaleda soovijate ja Tartu Ülikooli üliõpilaste vahel, viidi läbi sõltumatute valimite t-testid (*Independent Samples T-Test*).

Tabelis 8 esitatakse t-testi tulemused, mille põhjal leiti statistiliselt olulised erinevused kuue motiivide faktori puhul: *sisemine motivatsioon ja oskused*, *töötamine lastega*, *ühiskonna teenimine*, *soov kasulik olla* (kõigil faktoritel $p < 0,05$) ja *viimane karjäärivõimalus*, *töövõimalus välismaal* (neil kahel faktoril $p < 0,01$). Vaid faktor *töövõimalus välismaal* motiveeris õpetaja elukutset valima traditsioonilises õpetajakoolituses osalejaid, ülejäänud faktorite puhul olid kõrgema hinnangu andnud Noored Kooli programmis osaleda soovijad.

Tabel 8. *Õpetajakutse valiku motiivide erinevused Noored Kooli programmis osaleda soovijate ja Tartu Ülikooli esmakursuslaste vahel*

Faktorid	Õpetajakoolitus		Noored Kooli		t statistik	p
	M	SD	M	SD		
Sisemine motivatsioon ja oskused	5,29	0,99	5,93	0,87	-2,79	0,01**
Töötamine lastega	5,82	0,88	6,33	0,66	-2,62	0,01**
Töö stabiilsus	4,85	1,13	4,83	1,19	0,09	0,93
Ühiskonna teenimine	5,47	1,07	6,15	0,70	-3,05	0,00*
Soov kasulik olla	5,32	1,08	6,05	1,04	-2,81	0,00*
Töö sobivus eraeluga	3,95	1,34	4,10	1,56	-0,42	0,67
Varasemad õppimiskogemused	4,74	1,13	5,19	1,37	-1,47	0,15
Viimane karjäärivõimalus	1,85	1,11	3,18	1,29	-4,49	0,00*
Töövõimalus välismaal	5,42	1,16	4,24	1,53	3,53	0,00*
Oluliste inimeste mõju	3,15	1,84	4,06	2,00	-1,92	0,06

M – keskmine; SD – standardhälve; p – erinevuse olulisus

* - erinevuse olulisus $p < 0,01$

** - erinevuse olulisus $p < 0,05$

Tabelis 9 esitatakse t-testi tulemused, mille põhjal leiti statistiliselt olulised erinevused kahe õpetaja elukutse kohta käiva arvamuse puhul. Noored Kooli programmis osaleda soovijad hindasid faktorit *rahulolu* ($p < 0,01$) ja faktorit *palk* ($p < 0,05$) kõrgemalt kui Tartu Ülikooli üliõpilased.

Tabel 9. *Õpetajakutse kohta käivate arvamuste erinevused.*

Faktorid	Õpetajakoolitus		Noored Kooli		T statistik	P
	M	SD	M	SD		
Staatus	4,30	1,36	4,41	1,54	-0,31	0,76
Rahulolu	5,74	1,15	6,59	0,65	-3,67	0,00*
Kõrged ametioskused	6,40	0,79	6,30	1,04	0,45	0,66
Ümberveenmine	3,54	1,61	3,70	1,88	-0,38	0,71
Palk	2,62	1,40	3,58	1,69	-2,50	0,02**
Raske töö	6,12	0,92	6,23	0,75	-0,54	0,54

M – keskmine; SD – standardhälve; p – erinevuse olulisus

* - erinevuse olulisus $p < 0,01$

** - erinevuse olulisus $p < 0,05$

4. Arutelu

Magistritöös selgitati välja õpetajakoolitustes osalejate peamised õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta ning võrreldi saadud tulemusi õpetajakoolituse liigist lähtuvalt. Käesolevas peatükis analüüsitakse ja interpreteeritakse uurimuse tulemusi kõrvutades neid varasemate uurimustega. Arutelu peatükk on struktureeritud lähtuvalt püstitatud uurimisküsimuste järjekorrast. Töö lõpus toob autor välja töö praktilise väärtuse, piirangud ning ettepanekud järgnevateks uurimusteks.

4.1 Motivatsioonitegurid eri liiki õpetajakoolituse üliõpilastel

Esimene uurimisküsimus oli järgnev: Millised on traditsioonilises õpetajakoolituses osalevate üliõpilaste ja millised alternatiivses õpetajakoolitus programmis Noored Kooli osaleda soovijate õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta? Traditsioonilise õpetajakoolituse valinud üliõpilaste jaoks oli kõige tähtsamaks motiiviks õpetaja kutse valikul *töötamine lastega*. Teist kuni viiendat kohta jagasid motiivid *ühiskonna teenimine, töövõimalus välismaal, sisemine motivatsioon ja oskused ning soov kasulik olla*. Alternatiivse õpetajakoolituse valinud noortel jagasid esimest kuni kolmandat kohta motiivid *töötamine lastega, ühiskonna teenimine ja soov kasulik olla*, neljandal kohal oli motiiv *sisemine motivatsioon ja oskused*.

Motiiv *töötamine lastega* oli Tartu Ülikooli üliõpilastel kõige tähtsamaks õpetajakutse valiku motiiviks ning asus ka Noored Kooli programmis osaleda soovijatel pingerea esiosas. Võrdluses varasemalt läbi viidud uurimustega on Austraalias, Hollandis, Horvaatias, Saksamaal ja ka Eestis leitud, et töötamine lastega on tähtsaimaks motiiviks valides õpetaja elukutse (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; König & Rothland, 2012; Peterson, 2013; Sinclair, 2008; Watt & Richardson, 2012). Lastega koos töötamist tähtsustasid alternatiivse õpetajakoolituse valinud ka Evansi (2011) kvalitatiivses uurimuses.

Kui mitte arvestada traditsioonilise õpetajakoolituse üliõpilaste 2.-5. kohal olevat välimist motiivi *töövõimalus välismaal*, siis samad, nii Noored Kooli programmi pürgijate kui ka Tartu Ülikooli esmakursuslaste, altruistlikud ja sisemised motiivid (*töötamine lastega, ühiskonna teenimine, sisemine motivatsioon ja oskused, soov kasulik olla*) on püsinud samuti teistes FIT-Choice skaalaga läbiviidud uurimuste pingerea eespool (Berger & D'Ascoli, 2012; Billim, 2014; Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kılınç et al., 2012; König & Rothland, 2012; Lin et al., 2012; Watt et al., 2012; Watt & Richardson, 2012). Motiiv *töövõimalus*

välismaal on üldjuhul jäänud pingerea lõpupoole (Billim, 2014; Kiliņ et al., 2012; Lin et al., 2012; Peterson, 2013; Watt & Richardson, 2012).

Kõige vähem on õpetaja elukutse valikut mõjutanud varasemate uurimuste tulemuste põhjal viimane karjäärivõimalus (Dündar, 2014; Kiliņ et al., 2012; Lin et al., 2012; Richardson & Watt, 2006) ja sotsiaalsed mõjud (Berger & D'Ascoli, 2012; Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012). Sarnaselt eelnevate uurimustega sai käesolevas töös kõige madalama hinnangu Noored Kooli programmis osaleda soovijate ja Tartu Ülikooli üliõpilaste käest motiiv *viimane karjäärivõimalus*. Uurides alternatiivse õpetajakoolituse valinute motivatsioonitegureid, on varem leitud, et omas valdkonnas kas tööd mitte leides või lihtsalt õpitud eriala mittesobivuse korral võidakse pöörduda alternatiivse õpetajakoolitus programmi poole, et leida viimase karjäärivalikuna sobiv töö (Evans, 2011). Ameerika Ühendriikides valiti alternatiivne koolitusprogramm eelkõige kuna oli olemas kõrgharidus ning programmi läbides saab kiiresti tööle (Hogan & Bullock, 2012). Teades seda võis eeldada, et motiiv *viimane karjäärivalik* on Noored Kooli programmis osaleda soovijate puhul pingereas kõrgemal kohal.

FIT-Choice skaalaga läbiviidud uurimustes on enamjaolt arvatud, et õpetajatöö on kõrgeid ametioskusi nõudev raske töö (Berger & D'Ascoli, 2012; Kiliņ et al., 2012; König & Rothland, 2012). Traditsioonilise õpetajakoolituse üliõpilased hindasid kõige kõrgemalt faktorit *kõrged ametioskused*. Teist ja kolmandat kohta jagasid faktorid *raske töö* ja *rahulolu*. Alternatiivse õpetajakoolituse noored hindasid samuti kõige kõrgemalt faktoreid *rahulolu* ja *kõrged ametioskused*. Oluliseks peeti ka arvamust, et õpetajatöö on *raske töö*.

Varasemates uurimustes on leitud, et arvamuste *kõrged ametioskused* ja *raske töö* vahel esineb tugev seos ning neid on koondatud laiema mõiste, töö nõudlikkus (*task demand*), alla (Berger & D'Ascoli, 2012; Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Richardson & Watt, 2006; Watt et al., 2012). Kui uurimuses on võrreldud kõrgeid ametioskuseid ja rasket tööd eraldi, on üldjuhul saanud kõrgema hinnangu töö keerukus, millest võib järeldada, et ollakse arvamusel, et õpetajatöö on raske nii psüühiliselt kui ka töökoormuse poolest (König & Rothland, 2012; Lin et al., 2012; Watt et al., 2012). Käesolevas töös hinnati mõlema õpetajakoolituse liigi poolt kõrgelt motiive *kõrged ametioskused* ning selle põhjal võib öelda, et mõlemad õpetajakoolituse valinud peavad õpetajatööd eelkõige ametiks, mis nõuab meisterlikke teadmisi ja kompetentseid oskusi.

Rahulolu oma valikuga õpetaja amet omandada on ka varasemalt kõrgelt hinnatud, esimesele kohale on see paigutunud Horvaatias ja Ameerika Ühendriikides (Watt & Richardson, 2012). Tulemustest järeldub, et mõlema õpetajakoolituse noored on rahul oma valikuga omandada

õpetamist lubav kvalifikatsioon, kuigi õpetajatelt oodatakse kõrgeid ametialaseid teadmisi ning õpetajatööd peetakse nii emotsionaalselt kui ka füüsiliselt raskeks tööks.

Tartu Ülikooli üliõpilased hindasid kõige madalamalt faktorit *palk*, mille alla kuulusid väited „õpetajatöö on hästi tasustatud“ ja „õpetajad saavad head palka“. Vähem olulised olid nende jaoks ka faktorid *ümberveenmine* ja *staatus*. Sarnaselt Tartu Ülikooli sisseastunudega pidasid ka Noored Kooli programmis osaleda soovijad vähim oluliseks faktoreid *palk*, *staatus* ja *ümberveenmine*. Käesolevas töös on eri liiki õpetajakoolituse valinud noored madalalt hinnanud faktoreid *ümberveenmine* ja *oluliste inimeste mõju*. See võib tähendada, et Eestis ei sekku perekond ja sõbrad märkimisväärselt inimese karjäärivalikusse ning teda ei proovita ka ümber veenda valimaks teist eluala. Arvamused õpetaja elukutse kohta Noored Kooli valinute ja Tartu Ülikooli üliõpilaste hulgas ühtivad varasemates uurimustes avaldunud seisukohtadega, õpetaja staatust ühiskonnas ja palka peetakse madalateks (Dündar, 2014; Hogan & Bullock, 2012; Kiliç et al., 2012; Peterson, 2013; Watt et al., 2012). Ainukese erandina saab palga kohta käivate arvamuste osas välja tuua Saksamaad, kus üliõpilased peavad õpetaja ametit paremini tasustatuks (König & Rothland, 2012;). Peterson (2013) koostas Eestis uurimustöö vahetult peale õpetajate palgastreiki, mis võis anketeeritute arvamusi õpetajate palgast mõjutada, kuid käesolevast tööst selgub, et õpetaja palka peetakse jätkuvalt madalaks.

Kokkuvõtvalt võib järeldada, et käesolevas töös anketeeritud Tartu Ülikooli esmakursuslaste ja Noored Kooli valinute õpetajakutse valiku peamised motiivid ja arvamused õpetaja elukutse kohta sarnanevad omavahel ja ka mujal maailmas leitud tulemustega, erinevusi esineb vaid motiivide järjekorras.

4.2 Motivatsioonitegurite erinevused ja sarnasused eri liiki õpetajakoolituses osalejatel

Teisena püstitati järgmine küsimus: millised erinevused ja sarnasused leiduvad alternatiivses õpetajakoolitus programmis Noored Kooli osaleda soovijate õpetajakutse valiku motiivides ja arvamustes õpetajatöö kohta võrreldes Tartu Ülikooli traditsioonilises õpetajakoolituses osalejatega? Uurimuse tulemusena leiti statistiliselt olulised erinevused kuue motiivide faktori puhul (*sisemine motivatsioon ja oskused, töötamine lastega, ühiskonna teenimine, soov kasulik olla, viimane karjäärivõimalus ja töövõimalus välismaal*). Noored Kooli programmis osaleda soovijad hindasid *sisemist motivatsiooni ja oskuseid, töötamist lastega, ühiskonna teenimist, soovi kasulik olla* ja *viimane karjäärivõimalus* oluliselt kõrgemalt kui Tartu Ülikooli üliõpilased. Traditsioonilise õpetajakoolituse esmakursuslased hindasid *töövõimalust välismaal* statistiliselt oluliselt kõrgemalt kui Noored Kooli

programmis osaleda soovivad noored. Faktorite *töö stabiilsus, töö sobivus eraeluga, varasemad õppimiskogemused ja oluliste inimeste mõju* kohta statistilist erinevust ei leitud.

Noored Kooli programmi on tihe konkurents ning vastu võetakse vähe kandideerijaid. Igal kõrghariduskraadi omaval kandideerijal peab olema tugev sisemine motivatsioon ja tahe saada valituks. Võimalik, et selle tõttu hindasid Noored Kooli programmi kandideerijad motiivi *sisemine motivatsioon ja oskused* kõrgemalt kui Tartu Ülikooli üliõpilased. Varasemalt on alternatiivse õpetajakoolituse valinud välja toonud arvamuse, et õpetaja tööd peetakse rahuldustpakkuvaks (Evans, 2011). Faktori *sisemine motivatsioon ja oskused* alla kuulus väide „õpetajatöö annab mulle rahulolu tunde”, mistõttu võib ka see olla põhjuseks miks sai just kõne all olev faktor kõrge hinnangu. Magistritöö autor oletab, et alternatiivse õpetajakoolituse valinutel on tekkinud uusi oskusi ja teadmisi peale kõrghariduse omandamist. Varasemalt on alternatiivse õpetajakoolituse valinud öelnud, et õpetajatöö on karjäärivõimalus, kus saab ära kasutada eelnevalt omandatud oskusi (Evans, 2011), seega võib olla see kolmandaks põhjuseks miks faktor *sisemine motivatsioon ja oskused* oli olulisemaks õpetajakutse valiku teguriks alternatiivse õpetajakoolitusviisi valinud noorte hulgas.

Alternatiivse õpetajakoolituse valinud noored tähtsustavad *töötamist koos lastega* ja *ühiskonna teenimist* rohkem kui traditsioonilises õpetajakoolituses osalejad. Varasemates uurimustes on leitud, et mõlemad nii traditsioonilises kui ka alternatiivses õpetajakoolituses osalejad tõid välja õpetajakutse valiku motiivina töötamist inimeste ja lastega, kuid kuna uurimus oli läbi viidud kvalitatiivselt, ei saa teada kas esines statistiliselt olulist erinevust (Evans, 2011). On leitud, et lastega koos töötada soovivad ning ühiskonda teenida tahtvad noored, kes on olnud oma valikus õpetajana tööle asuda ebakindlad, on õpetajakoolituse lõpus olnud valmis saama õpetajaks (Rots et al., 2012). Kui Noored Kooli programmis osaleda soovijad pole algselt julgenud õpetaja elukutset valida, siis võimalik, et peale teise eriala lõpetamist on nendegi motivatsioon tõusnud olemaks ühiskonnale kasulik ja asumaks tööle lastega.

Võrdlusest selgus, et Noored Kooli programmi siseneda soovijad hindavad *viimast karjäärivõimalust* statistiliselt oluliselt kõrgemalt kui Tartu Ülikooli üliõpilased. Noored Kooli programmis osaleda soovijad on omandanud eelnevalt kõrghariduse ning võimalik, et tööle asudes on jõutud arusaamale, et õpitud elukutse ei sobi ning seetõttu tunnetatakse Noored Kooli programmis õpetamist lubava kvalifikatsiooni saamist viimase karjäärivalikuna.

Traditsioonilise õpetajakoolituse esmakursuslased hindasid *töövõimalust välismaal* statistiliselt oluliselt kõrgemalt kui Noored Kooli programmis osaleda soovivad noored. Eesti riigis toimub noorte mõõdukas väljaränne ning võimalik, et Eesti üliõpilased, kel on plaan tulevikus samuti välismaale elama kolida, on juba uurinud õpetajana töö leidmise võimalusi piiri taga, mis suurendas antud motiivi tähtsust õpetajakutse valikul.

Uurimuse tulemusena leiti statistiliselt olulised erinevused kahes õpetaja elukutse kohta käivas arvamuses. Noored Kooli programmis osaleda soovijad hindasid motiive *rahulolu* ja *palk* statistiliselt oluliselt kõrgemalt kui Tartu Ülikooli üliõpilased.

Õpetajakutse kohta käivate arvamuste faktori *rahulolu* alla kuulus väide “olen hoolikalt järele mõelnud, et tahan hakata õpetajaks”. Võib järeldada, et Noored Kooli programmi kandideerides tehakse kaalutletum otsus kui Ülikooli kandideerides ning seetõttu on faktor *rahulolu* ka kõrgema hinnangu saanud Noored Kooli programmis osaleda soovijate poolt. Noored Kooli programmi kõrgharidusega kandidaadid võivad olla eelneva töökogemusega ning võimalik, et ollakse teadlikum teistest ametitest, milles palk on õpetaja palgast veelgi väiksem. Võib-olla on mõistetud, et Eesti keskmise palgaga võrreldes on õpetaja palk praktiliselt võrdväärne (Haridussilm, 2016; Statistikaamet, 2016), mistõttu peetakse õpetajatööd statistiliselt paremini tasustatuks. Samas on varem leitud, et juba töötavate kutseaastal olevate õpetajate arvamus õpetaja palgast ei erine õpetajakoolituse praktikantide omast (Voltri et al., 2013).

4.3 Töö praktiline väärtus

Teadaolevalt pole Eestis varasemalt uuritud alternatiivse õpetajakoolituse valinute motivatsioonitegureid õpetaja elukutse valikul. Leiti, et mõlema koolituse liigi valinuid motiveerivad õpetajaks saamisel üldjuhul sarnased motiivid. Kuna Noored Kooli programm on populaarsem võrreldes traditsiooniliste õpetajakoolitustega, siis peaks käesolevas töös leitu aitama Eesti ülikoolidel edaspidi keskenduda ja rohkem tähelepanu pöörata õpetaja elukutse populariseerimisel neile motiividele, mida Noored Kooli programmis osaleda soovijad pidasid statistiliselt olulisemateks, et teha õpetaja amet ülikooli astujatele atraktiivsemaks.

Töö tulemusena saadi teada, et uurimuses osalejad peavad õpetaja palka ikka madalaks. Õpetaja ameti köitvamaks muutmiseks võiks õpetaja elukutset reklaamivates väljaannetes rõhutada viimase aja positiivseid muutusi õpetaja palgataseme juures.

4.4 Töö piirangud ja soovitud edaspidiseks uuringuteks

Töö piiranguna võib välja tuua vähest anketeeritute koguarvu mille põhjal üldistusi teha ei saa. Võimalik, et Noored Kooli vastajate arvu pärssis isikliku kontakti puudumine töö autoriga ning suure mahuga ankeet, mis võis pidurdada noorte huvi süveneda, lugeda väited läbi ning vastata neile ausalt ja korrektselt. Suuremate üldistuste tegemiseks peaks suurendama Noored Kooli programmis osaleda soovijate vastuste arvu, võimalik, et anketeerides ka mitme lennu lõpetajaid.

Autor tunnetab töö piiranguna ka andmete vananemist. Andmete kogumise, magistritöö koostamise ja selle kaitsmise vahele jäi kolme aastane paus, mistõttu ei kajasta tulemused enam hetkeolukorda. Oluliseks piiranguks on kolme faktori (varasemad õppimiskogemused, viimane karjäärivõimalus, töövõimalus välismaal) madal reliaablus, mis jäi vahemikku 0,38-0,48. Madal reliaablus näitab, et tulemused ei pruugi olla usaldusväärsed.

Antud töös leiti õpetaja elukutse valinute motivatsioonitegurid lähtuvalt õpetajakoolituse liigist. Haridusmaastikule oluliste ettepanekute esitamiseks soovitab autor läbi viia kvalitatiivne uurimus teada saamaks, miks üldse eelistavad noored õpetajakutse omandamiseks pigem Noored Kooli programmi kui traditsioonilisi ülikoole. Varasemalt on viidud traditsioonilisel teel õpetaja elukutset omandavate üliõpilaste motivatsioonitegurite hinnangute muutuste uuring esimese õppeaasta jooksul (Kõiv, 2014). Noored Kooli osalejad saadetakse kooli tööle juba poole aasta jooksul ning huvitav oleks teada ka nende motivatsioonitegurite hinnangute muutusi.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö uurimisprobleem tuleneb üldisest vähesest huvist õpetaja elukutse vastu ning vastandlikult alternatiivsete õpetajakoolitus programmide populaarsuse kasvust. Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada ning võrrelda traditsioonilises ja alternatiivses õpetajakoolituses osalejate õpetajakutse valiku motiive ning arvamusi õpetajatöö kohta.

Eesmärgi saavutamiseks sõnastati kaks uurimisküsimust:

1. Millised on traditsioonilises õpetajakoolituses osalevate üliõpilaste ja millised alternatiivses õpetajakoolitus programmis Noored Kooli osaleda soovijate õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta?
2. Millised erinevused ja sarnasused leiduvad alternatiivses õpetajakoolitus programmis Noored Kooli osaleda soovijate õpetajakutse valiku motiivides ja arvamustes õpetajatöö kohta võrreldes Tartu Ülikooli traditsioonilises õpetajakoolituses osalenutega?

Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi FIT-Choice skaalaga (*Factors Influencing Teaching Choice*) kvantitatiivne uurimus. Andmeid koguti nii paberkandjal kui ka internetis oleva ankeediga. Noored Kooli programmis osaleda soovijatest vastasid ankeedile 33 inimest, Tartu Ülikoolis täideti 124 ankeeti. Valimisse võeti Noored Kooli anketeeritutega võrdne arv sarnaste tunnustega Tartu Ülikooli vastajaid.

Andmeanalüüsi tulemustest selgus, et nii traditsioonilises kui ka alternatiivses õpetajakoolituses osalejatel on enim tähtsamateks õpetajakutse valiku motiivideks soov töötada lastega, ühiskonna teenimine, sisemine motivatsioon ja oskused ning soov kasulik olla. Traditsioonilise õpetajakoolituse valinud peavad tähtsaks ka motiivi töövõimalus välismaal. Kõige ebaolulisemaks peetakse õpetaja elukutse valikul viimast karjäärivalikut. Õpetaja karjäärivalikuga ollakse rahul ning kõige enam arvatakse, et õpetaja elukutse on kõrgeid ametioskusi nõudev raske töö. Kõige vähem ollakse nõus sellega, et õpetaja amet on kõrge staatusega hästi tasustatud töö ning motiiviga ümberveenmine. Õpetajatöö valiku motiivide ja arvamuste erinevused avaldusid kuue motiivide faktori ja kahe arvamuste faktori raames.

Summary

Comparison of factors influencing teaching career choice among Noored Kooli program candidates and traditional teacher qualification participants

The research problem in the present master's thesis comes from the general lack of interest for teaching profession and on the contrary popularity growth of alternative teacher certification programs. The purpose of this study was to explore and compare motives and perceptions for choosing teaching career among participants of traditional and alternative teacher certification programs. To achieve the aim, two research questions were formulated:

1. Which are traditional teacher certification program students' and which are alternative teacher certification program Noored Kooli possible participants' teaching career choice motives and perceptions about teaching career?
2. Which similarities and differences are found between alternative teacher certification program Noored Kooli possible participants' teaching career choice motives and perceptions about teaching career compared to traditional teacher certification program students'?

To carry out a research, a quantitative study was conducted with FIT-Choice scale (*Factors Influencing Teaching Choice*). The data was collected on paper and with questionnaire in internet. 33 applicants who wished to take part in Noored Kooli program answered to the questionnaire, 124 questionnaires were collected from Tartu University. For applicants who wished to take part in Noored Kooli program there was chosen equal number of participants from Tartu University's questionnaire fillers with similar characteristics.

The analysis of data showed that for both, traditional and alternative teacher certification program participants, the significant motives for choosing teaching career were a wish to work with children, intrinsic motivation and ability, to make social contribution and enhance social equity. Motive job transferability was also important for traditional teacher certification program participants. Fallback career was the least important motive for choosing teaching career. Participants are satisfied with the teaching career choice and most strongly is agreed that teaching career is expert career with high demands. Participants least agree on that teaching career is high status well paid job and with motive social dissuasion. Teaching career choice motives and perceptions differences were found in six motive factors and in two perception factors.

Tänuõnad

Suur tänu Noored Kooli kontaktisikule, kellela käesolev uurimustöö poleks võimalikuks saanud. Tänan ka Noored Kooli programmis osaleda soovijaid ja Tartu Ülikooli esmakursuslasi, kes võtsid vaevaks ning olid nõus antud uurimuse ankeedile vastama. Suurim tänu minu perekonnale, elukaaslasele ja sõbrannadele mõistva suhtumise, toetamise, abistamise ja suunamise eest töö kirjutamisel.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Autori allkiri

Kuupäev

Kasutatud kirjandus

- Azman, N. (2013). Choosing teaching as a career: perspectives of male and female Malaysian student teachers in training. *European Journal of Teacher Education*, 36(1), 113-130.
- Berger, J-L. & D'Ascoli, Y. (2012), Becoming a VET teacher as a second career: investigating the determinants of career choice and their relation to perceptions about prior occupation, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 317-341.
- Billim, I. (2014). Pre-service elementary teachers' motivations to become a teacher and its relationship with teaching self-efficacy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 152, 653 – 661.
- Blazer, C. (2012). What the research says about alternative teacher certification programs. *Information Capsule*, 1104.
- Carnevale, A.P., Cheah, B. & Hanson, A.R (2015). *The economic value of college majors*. Külastatud aadressil: <https://cew.georgetown.edu/wp-content/uploads/WIW2-FullReport.pdf>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). Research methods in education (6. väljaanne).
- Deci, E. & Ryan, R. (2008). Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life's domains. *Canadian Psychology*, 49(1), 14–23.
- Dündar, Ş. (2014). Reasons for choosing the teaching profession and beliefs about teaching: A study with elementary school teacher candidates. *College Student Journal*, 48, 3, 445- 460.
- Eesti keele seletav sõnaraamat (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Encyclopaedia Britannica (2014). *Motivation*. Külastatud aadressil: <http://www.britannica.com/topic/motivation>
- Evans, L. (2011). The motivations to enter teaching by age related career stage and certification path. *Sociological Spectrum: Mid- South Sociological Association*, 31(5), 606–633.
- Feistritzer, C.E. (2005). *Alternative Routes to Teacher Certification: An Overview*. National Center for Education Information. Külastatud aadressil: <http://www.ncei.com/Alt-Teacher-Cert.htm>.
- Flores, M.A, & Niklasson, L. (2014). Why do student teachers enrol for a teaching degree? A study of teacher recruitment in Portugal and Sweden. *Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy*, 40(4), 328-343.
- Fokkens-B Bruinsma, M & Canrinus, E. T. (2012). The Factors Influencing

- Teaching (FIT)-Choice scale in a Dutch teacher education program, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 249-269
- Gelfer, J.I, Krasch, D.J., & O'Hara K.S. (2014). An alternative graduate teacher inclusive preparation programme in early childhood education: a collaboration model. *Early Child Development and Care*, 185(3), 427-437.
- Greenberg, J., Walsh, K. & McKee, a. (2014). *Background and Methodology for Alternative Certification Pilot*. Külastatud aadressil: www.nctq.org/teacherPrep/review2014
- Haridussilm (2015). *Õpetajate üldandmed*. Külastatud aadressil: http://www.haridussilm.ee/?leht=opetajad_1
- Haridussilm (2016). *Õpetajate keskmine brutokuupalk 2005-2015*. Külastatud aadressil: http://www.haridussilm.ee/?leht=op_palk_3
- Husman, J. & Lens, W. (1999). The role of the future in student motivation. *Educational Psychologist*, 34(2), 113–25.
- Hogan, K.A. & Bullock, L.M. (2012). Alternative Certification: A Comparison of Factors Affecting the Motivations of General and Special Educators. *JNAAC*, 7(1).
- Jugović, I., Marušić, I., Ivanec, T. P. & Vidović, V. V. (2013). Motivation and personality of preservice teachers in Croatia. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 271-287
- Johnston, J., Mckeown, E., & Mceven, A. (1999). Choosing Primary Teaching as a Career: The perspectives of males and females in training. *Journal of education for teaching*, 25 (1), 55-64.
- Kılınç, A., Watt, H. M. G. & Richardson, P. W. (2012): Factors Influencing Teaching Choice in Turkey, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 199-226
- Kanstoroom, M. & Finn C.E. (1999). Better Teachers, Better schools. *Educational Leaders council*: Washington DC.
- Klassen, R. M., Al-Dhafri, S., Hannok, W., & Betts, S. M. (2011). Investigating pre-service teacher motivation across cultures using the Teachers' Ten Statements Test. *Teaching and Teacher Education*, 27, 579-588.
- Kocabas, I. (2009). The Effects of Sources of Motivation on Teachers' Motivation Levels. *Education*, 129(4), 724-733.
- Kriips, H., Taimalu, M., Luik, P., Kukemelk, H. (2009). Estonian students occupational preferences. EARLI 2009 conference Fostering Communities of Learners; Amsterdam, Netherlands; 25-29.08.2009.
- Krull, E. (2000). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu: TÜ Kirjastus.

- Krusell, S. (2004). Õpetajakutse valiku motiividest. R. Vöörmann, & J. Helemäe (Toim), *Õpetajad: kas maa sool või kraadiga spetsialistide ametigrupp* (lk 133-151). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Kõiv, S. (2014). *Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite hinnangute muutused esimese õppeaasta jooksul*. Publitseerimata magistritöö.
- König, J & Rothland, M. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: effects on general pedagogical knowledge during initial teacher education, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 289-315
- Lahann, R., Reagan, E. M. (2011). Teach for America and the Politics of Progressive Neoliberalism. *Teacher Education Quarterly*, 38 (1), 7-27.
- Lin, E, Shi Q., Wang, J , Zhang, S. & Hui, L. (2012). Initial motivations for teaching: comparison between preservice teachers in the United States and China, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 227-248
- Lukk, M. (2015). Õpetaja tööga seotud motiivid ja nende seosed õpetajate taustateguritega eesti seitsme maakonna näitel. Publitseerimata magistritöö.
- Löfström, E., Poom-Valickis, K., Hannula, M. S., & Mathews, S. R. (2010). Supporting emerging teacher identities: can we identify teacher potential among students? *European Journal of Teacher Education*, 33(2), 167-184.
- Mõttus, K. (2015). *Õpetajate hinnangud nende tööga seotud motivatsiooniteguritele*. Publitseerimata magistritöö.
- Manuel, J. & Hughes, J. (2006). It has always been my dream: exploring pre-service teachers' motivations for choosing to teach. *Teacher Development: An international journal of teachers' professional development*, 10(1), 5-24.
- Moretini, B.W. (2012). Going Back to School: Why STEM Professionals Decide to Teach through Alternative Certification Programs. *Journal of the National Association for Alternative Certification*, 9(2), 3-23.
- Noored Kooli. (2015). Külastatud aadressil: <http://www.nooredkooli.ee/>
- Ojamets, L. (2014). *Õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite hinnangute muutused kahe õppeaasta jooksul ja seos õpetajana tööleasumise plaanidega*. Publitseerimata magistritöö.
- Ots, A., Vaher, K., Sellio, R., & Laanoja, P. (2008). *Ülevaade Eesti õpetajaskonnast*.
- Peterson, A.L. (2013). *Õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta õpetajakoolituse üliõpilastel*. Publitseerimata magistritöö.

- Pintrich, P. R. (2003). A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts. *Journal of Educational Psychology*, 95(4), 667-686.
- Price, A. & McConney, A. (2013). Is 'Teach for All' knocking on your door? *Versita*, 4(1), 98-110
- Richardson, P. W. & Watt, H. M. G. (2006). Who Chooses Teaching and Why? Profiling Characteristics and Motivations Across Three Australian Universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34(1), 27-56.
- Roness, D. & Smith, K. (2010). Stability in motivation during teacher education. *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy*, 36(2), 169-185
- Roness, D. (2011). Still motivated? The motivation for teaching during second year in the profession. *Teaching and Teacher Education*, 27, 628-638
- Rots, I., Kelchtermans, G., & Aelterman, A. (2012). Learning (not) to become a teacher: A qualitative analysis of the job entrance issue. *Teaching and Teacher Education*, 28, 1-10.
- Richardson, P. W. & Watt, H. M. G. (2012). An introduction to teaching motivations in different countries: comparisons using the FIT-Choice scale. *Asia-Pacific journal of teacher education*, 40(3), 185-197
- Sass, T.R. (2011). Certification requirements and teacher quality: a comparison of alternative routes to teaching.
- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36 (2), 79-104.
- Smith, K. & Lev-Ari, K. (2005). The place of the practicum in pre-service teacher education: the voice of the students. *Asia Pacific*
- Smith, T.M. & Ingersoll, R.M. (2004). What Are the Effects of Induction and Mentoring on Beginning Teacher Turnover? *American Educational Research Journal*, 41(3), 681-714
- Statistikaamet (2016). *Keskmise brutokuupalk ja brutotunnipalk, kvartal*. Külastatud aadressil: <https://www.stat.ee/36716>
- Steers, R. M. & Mowday, R.T. & Shapiro, D.L. (2004). The future of work motivation theory. *Academy of Management Review*, 29(3), 379-387.
- Sokk, S. (1994). *Tartu õpetajate seminari üliõpilaste kutsevaliku motivatsioonist*. Publitseerimata diplomitöö. Tartu õpetajate seminar.
- Tang, S.Y.F., Wong, A.K.Y., & Cheng, M.M.H. (2015). The preparation of highly motivated

- and professionally competent teachers in initial teacher education. *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy*, 41(2), 128-144.
- Teach for All (s.a). Külastatud aadressil: <http://teachforall.org/>
- Thomson, M. M., Turner, J.E. & Nietfeld, J. L. (2012). A typological approach to investigate the teaching career decision: Motivations and beliefs about teaching of prospective teacher candidates. *Teaching and Teacher Education*, 28, 324-335.
- Urdan, T. C. & Karabenick, S. A. (Toim). (2010). *Advances in Motivation and Achievement : Decade Ahead, Volume 16A : Theoretical Perspectives on Motivation and Achievement*. Bradford, GBR, Emerald Group publishing Ltd.
- Urm, K. (2015). Enda hinnangul õpetajana töötada plaanivate ja mitteplaanivate õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite ja õpetajatöö arvamuste võrdlus. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Voltri, O., Luik, P., & Taimalu, M. (2013). Õpetajakoolituse praktikantide ja kutseastal olevate õpetajate kutsevalikut mõjutavad motivatsioonitegurid. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 1, 97-123.
- Watt, H.M. G., & Richardson, P. W. (2007). Motivational Factors Influencing Teaching as a Career Choice: Development and Validation of the FIT-Choice Scale. *The Journal of Experimental Education* 75, 3, 167-202.
- Watt, H.M. G., & Richardson, P. W. (2012). An introduction to teaching motivations in different countries: comparisons using the FIT-Choice scale. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40 (3) 185-197.
- Watt, H.M.G., Richardson, P.W., Klusmann, U., Kunter, M., Beyer, B., Trautwein, U., et al. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: An international comparison using the FIT-Choice scale. *Teaching and Teacher Education*, 28, 791–805.
- Wigfield, A. & Eccles, J. S. (2000). Expectancy–Value Theory of Achievement Motivation. *Contemporary Educational Psychology* 25, 68–81.
- Williams, J., & Forgasz, H. (2009). The motivations of career change students in teacher education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 37(1), 95-108.
- Übius, Ü., Kall, K., Loogma, K., & Ümarik, M. (2014). Rahvusvaheline vaade õpetamisele ja õppimisele. Oecd rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu talis 2013 tulemused. Tallinn: SA Innove. Külastatud aadressil: https://www.hm.ee/sites/default/files/talis2013_eesti_raport.pdf.

Lisad

Lisa 1. Õpetaja kutsevaliku motiivide faktorstruktuur (Peterson, 2013).

Tabel 3. *Sisemine motivatsioon ja oskused*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.19	0,83	Mul on head õpetamisoskused.
1.5	0,81	Mul on hea õpetaja omadused.
1.1	0,68	Ma olen huvitatud õpetamisest.
1.13	0,66	Mulle meeldib õpetamine.
1.34	0,58	Õpetaja elukutse sobib minu võimetega.
1.7	0,57	Ma olen alati tahtnud olla õpetaja.
1.38*	0,43	Õpetajatöö annab mulle rahulolu tunde.

*1.38 – väide kuulub samaaegselt ka neljandasse faktorisse (vt tabel 6)

Tabel 4. *Töötamine lastega*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.14	0,83	Ma tahan teha tööd, kus saab laste/noortega töötada.
1.31	0,82	Mulle meeldib töötamine laste/noortega.
1.24	0,79	Ma tahan töötada laste/noortekesksetes keskkonnas.
1.11	0,54	Ma tahan aidata lastel/noortel õppida.
1.39*	0,52	Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori.
1.10*	0,50	Õpetamine võimaldab mul kujundada laste/noorte väärtusi.

*1.39 – väide kuulub samaaegselt viiendasse faktorisse (vt tabel 7)

*1.10 – väide kuulub samaaegselt neljandasse faktorisse (vt tabel 6)

Tabel 5. *Töö stabiilsus*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.32	0,80	Õpetajatöö on turvaline (stabiilne).
1.25	0,78	Õpetajatöö pakub stabiilset sissetulekut.
1.15	0,76	Õpetaja elukutse pakub kindlat töökohta (õpetajatel on alati tööd).
1.21	0,63	Õpetaja kvalifikatsiooni tunnustatakse igal pool.
1.35	0,56	Õpetajatöö võimaldab mul valida, kus ma tahan elada.

Tabel 6. *Ühiskonna teenimine*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.28	0,78	Õpetajatöö võimaldab teha teene ühiskonnale.
1.20	0,77	Õpetajad annavad väärtusliku ühiskondliku panuse.
1.6	0,74	Õpetajatöö võimaldab mul ühiskonda teenida.
1.22*	0,57	Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda.
1.38*	0,46	Õpetajatöö annab mulle rahulolu tunde.
1.10*	0,48	Õpetamine võimaldab mul kujundada laste/noorte väärtusi.

*1.22 kuulub ka viiendasse faktorisse (vt tabel 7).

*1.38 kuulub ka esimesse faktorisse (vt tabel 3).

*1.10 kuulub ka teise faktorisse (vt tabel 4).

Tabel 7. *Soov kasulik olla*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.37	0,82	Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud noortele.
1.30	0,81	Õpetajatöö võimaldab mul tõsta kehvast keskkonnast pärit noorte edasipüüdlikkust.
1.40	0,66	Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu.
1.39*	0,52	Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori.
1.22*	0,46	Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda.

*1.39 kuulub ka teise faktorisse (vt tabel 4).

*1.22 kuulub ka neljandasse faktorisse (vt tabel 6).

Tabel 8. *Töö sobivus eraeluga*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.18	0,74	Õpetajana on mul lühike tööpäev.
1.26	0,72	Koolivaheajad sobivad kokku pereeluga.
1.16	0,71	Õpetaja tööaeg sobib pereeluga.
1.2	0,69	Osakoormusega õpetajana töötamine võimaldab rohkem aega pere jaoks.
1.4	0,52	Õpetajana on mul pikad koolivaheajad/pikk puhkus.

Tabel 9. *Varasemad õppimiskogemused*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.27	0,92	Mul on olnud head õpetajad eeskujuks.
1.17	0,91	Mul on olnud inspireerivad õpetajad.
1.33	0,66	Mul on olnud positiivsed õppimiskogemused.

Tabel 10. *Viimane karjäärivõimalus*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.29	- 0,84	Ma ei pääsenud õppima seda eriala, mis oli minu esimene eelistus.
1.36	- 0,84	Ma valisin õpetajaks saamise viimase karjäärivõimalusena (nt ei pääsenud esimese eelistuse õppekavale).
1.12	- 0,53	Olin oma eriala valikus ebakindel.

Tabel 11. *Töövõimalus välismaal*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.9	0,93	Õpetaja amet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates riikides.
1.8	0,89	Õpetajatel võib olla võimalus töötada rahvusvaheliselt.

Tabel 12. *Oluliste inimeste mõju*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
1.23	0,80	Minu perekond arvab, et ma peaksin saama õpetajaks.
1.3	0,80	Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin saama õpetajaks.

Lisa 2. Õpetaja kutsevaliku arvamuste faktorstruktuur (Peterson, 2013).

Tabel 13. *Staatus*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
3.12	0,89	Õpetaja elukutset peetakse lugupeetud ametiks.
3.13	0,82	Õpetajad tunnevad, et nende ametil on kõrge sotsiaalne staatus.
3.8	0,82	Õpetaja elukutset peetakse kõrge staatusega ametiks.
3.9	0,71	Õpetajad tunnevad end ühiskonna poolt väärtustatuna.
3.4	0,62	Õpetajaid peetakse professionaalideks.
3.5	0,48	Õpetajatel on kõrge moraal.

Tabel 14. *Rahulolu*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
2.3	0,92	Ma olen rahul oma valikuga saada õpetajaks.
2.5	0,91	Olen rõõmus oma otsuse üle saada õpetajaks.
2.1	0,91	Olen hoolikalt järele mõelnud, et tahan hakata õpetajaks.

Tabel 15. *Kõrged ametioskused*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
3.10	0,86	Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametialaseid teadmisi.
3.6	0,83	Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametioskusi.
3.14	0,58	Õpetajad vajavad heal tasemel teadmisi õpetamismeetoditest ja –võtetest.

Tabel 16. *Ümberveenmine*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
2.6	0,90	Teised inimesed mõjutasid mind kaaluma muid ameteid peale õpetajatöö.
2.4	0,79	Teised on mulle öelnud, et õpetajatöö ei olnud hea karjäärivalik.
2.2	0,73	Mind on julgustatud valima mõnd teist ametit peale õpetajatöö.

Tabel 17. *Palk*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
3.3	0,91	Õpetajad saavad head palka.
3.1	0,91	Õpetajatöö on hästi tasustatud.

Tabel 18. *Raske töö*

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väite sisu
3.2	0,83	Õpetajatel on suur töökoormus.
3.11	0,77	Õpetamine on raske töö.
3.7	0,55	Õpetajatöö on emotsionaalselt nõudlik.

Lisa 3. Tartu Ülikooli üliõpilastele esitatud FIT-Choice ankeet.

HEA VASTAJA!

Meie uurimuse eesmärgiks on saada ülevaade õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajakutse valiku põhjustest ja arvamustest õpetajatöö kohta. Palume teil vastata käesolevale ankeedile. Mõelge rahulikult järele ja vastake kõigile küsimustele. Ankeedi täitmine võtab aega umbes 10-15 minutit. Tegu on rahvusvahelise uurimusega, kus on eesmärgiks võrrelda õpetajakoolituse üliõpilaste valikut mõjutanud tegureid ja arvamusi erinevates riikides.

Ankeedis pole õiged ega valesid vastuseid, vastake täpselt nii nagu Te arvate või mis Teie jaoks kõige paremini sobib. Teie vastuseid kasutatakse vaid üldistatud kujul.

Ette tänades Eesti uurijate poolt: Merle Taimalu, Piret Luik, Airi Niilo

Iga allpool oleva väite kohta palun märkige, kui oluline see oli TEIE otsuse puhul saada õpetajaks. Palun tõmmake ring ümber selle numbri, mis kõige paremini kirjeldab iga teguri olulisust Teie otsuse puhul. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: 1- **ei ole üldse oluline** teie otsuse puhul kuni 7 – **väga oluline teie otsuse puhul**.

Ma tahan saada õpetajaks, sest...

1. Ma olen huvitatud õpetamisest.	1	2	3	4	5	6	7
2. Osakoormusega õpetajana töötamine võimaldab rohkem aega pere jaoks	1	2	3	4	5	6	7
3. Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin saama õpetajaks	1	2	3	4	5	6	7
4. Õpetajana on mul pikad koolivaheajad/pikk puhkus.	1	2	3	4	5	6	7
5. Mul on hea õpetaja omadused.	1	2	3	4	5	6	7
6. Õpetajatöö võimaldab mul ühiskonda teenida.	1	2	3	4	5	6	7
7. Ma olen alati tahtnud olla õpetaja.	1	2	3	4	5	6	7
8. Õpetajatel võib olla võimalus töötada rahvusvaheliselt	1	2	3	4	5	6	7
9. Õpetaja amet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates riikides	1	2	3	4	5	6	7
10. Õpetamine võimaldab mul kujundada laste/noorte väärtusi.	1	2	3	4	5	6	7
11. Ma tahan aidata lastel/noortel õppida.	1	2	3	4	5	6	7
12. Olin oma eriala valikus ebakindel.	1	2	3	4	5	6	7
13. Mulle meeldib õpetamine.	1	2	3	4	5	6	7

14. Ma tahan teha tööd, kus saab laste/noortega töötada.	1	2	3	4	5	6	7
15. Õpetaja elukutse pakub kindlat töökohta (õpetajatel on alati tööd).	1	2	3	4	5	6	7
16. Õpetaja tööaeg sobib pereeluga.	1	2	3	4	5	6	7
17. Mul on olnud inspireerivad õpetajad.	1	2	3	4	5	6	7
18. Õpetajana on mul lühike tööpäev.	1	2	3	4	5	6	7
19. Mul on head õpetamisoskused.	1	2	3	4	5	6	7
20. Õpetajad annavad väärtusliku ühiskondliku panuse	1	2	3	4	5	6	7
21. Õpetaja kvalifikatsiooni tunnistatakse igal pool	1	2	3	4	5	6	7
22. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda.	1	2	3	4	5	6	7
23. Minu perekond arvab, et ma peaksin saama õpetajaks.	1	2	3	4	5	6	7
24. Ma tahan töötada laste/noortekeskuses keskkonnas	1	2	3	4	5	6	7
25. Õpetajatöö pakub stabiilset sissetulekut.	1	2	3	4	5	6	7
26. Koolivaheajad sobivad kokku pereeluga.	1	2	3	4	5	6	7
27. Mul on olnud head õpetajad eeskujuks.	1	2	3	4	5	6	7
28. Õpetajatöö võimaldab teha teene ühiskonnale	1	2	3	4	5	6	7
29. Ma ei pääsenud õppima seda eriala, mis oli minu esimene eelistus.	1	2	3	4	5	6	7
30. Õpetajatöö võimaldab mul tõsta kehvemast keskkonnast pärit noorte edasipüüdlikkust.	1	2	3	4	5	6	7
31. Mulle meeldib töötamine laste/noortega	1	2	3	4	5	6	7
32. Õpetajatöö on turvaline (stabiilne)	1	2	3	4	5	6	7
33. Mul on olnud positiivsed õppimiskogemused.	1	2	3	4	5	6	7
34. Õpetaja elukutse sobib minu võimetega	1	2	3	4	5	6	7
35. Õpetajatöö võimaldab mul valida, kus ma tahan elada	1	2	3	4	5	6	7
36. Ma valisin õpetajaks saamise viimase karjäärivõimalusena (nt ei pääsenud esimese eelistuse õppekavale)	1	2	3	4	5	6	7
37. Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud noortele	1	2	3	4	5	6	7
38. Õpetajatöö annab mulle rahulolu tunde	1	2	3	4	5	6	7
39. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori	1	2	3	4	5	6	7
40. Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu	1	2	3	4	5	6	7

41. Veel mingi tegur, mida eespool pole mainitud. Mis?	1	2	3	4	5	6	7
.....							
.....							

II Iga alljärgneva väite kohta palun hinnake, mil määral on see tõsi TEIE kohta. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: **1 – ei ole üldse tõsi** kuni **7 – on täiesti tõsi** (*extremely true*)

1. Olen hoolikalt järele mõelnud, et tahan hakata õpetajaks	1	2	3	4	5	6	7
2. Mind on julgustatud valima mõnd teist ametit peale õpetajatöö	1	2	3	4	5	6	7
3. Ma olen rahul oma valikuga saada õpetajaks	1	2	3	4	5	6	7
4. Teised on mulle öelnud, et õpetajatöö ei olnud hea karjäärivalik	1	2	3	4	5	6	7
5. Olen rõõmus oma otsuse üle saada õpetajaks	1	2	3	4	5	6	7
6. Teised inimesed mõjutasid mind kaaluma muid ameteid peale õpetajatöö	1	2	3	4	5	6	7

III Iga alljärgneva väite kohta palun hinnake, mil määral TEIE olete nõus, et see väide kehtib õpetajatöö / õpetamise kohta. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: **1 – ei ole üldse nõus** kuni **7 – olen täiesti nõus**.

1. Õpetajatöö on hästi tasustatud	1	2	3	4	5	6	7
2. Õpetajatel on suur töökoormus	1	2	3	4	5	6	7
3. Õpetajad saavad head palka	1	2	3	4	5	6	7
4. Õpetajaid peetakse professionaalideks	1	2	3	4	5	6	7
5. Õpetajatel on kõrge moraal	1	2	3	4	5	6	7
6. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametioskusi	1	2	3	4	5	6	7
7. Õpetajatöö on emotsionaalselt nõudlik	1	2	3	4	5	6	7
8. Õpetaja elukutset peetakse kõrge staatusega ametiks	1	2	3	4	5	6	7
9. Õpetajad tunnevad end ühiskonna poolt väärtustatuna	1	2	3	4	5	6	7
10. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametialaseid teadmisi	1	2	3	4	5	6	7
11. Õpetamine on raske töö	1	2	3	4	5	6	7

12. Õpetaja elukutset peetakse lugupeetud ametiks	1	2	3	4	5	6	7
13. Õpetajad tunnevad, et nende ametil on kõrge sotsiaalne staatus	1	2	3	4	5	6	7
14. Õpetajad vajavad heal tasemel teadmisi õpetamismeetoditest ja –võtetest	1	2	3	4	5	6	7

IV Taustaküsimused

Palun tõmmake iga küsimuse juures ring ümber sobiva vastusvariandi ees oleva tähe või kirjutage vastus etteantud punktiirile.

- Ülikool, kus õpite:
 - Tartu Ülikool
 - Tallinna Ülikool
- Õppekava, millel õpite:
 - Lasteaiaõpetaja
 - Klassiõpetaja
 - Põhikooli mitmeaine õpetaja
 - Põhikooli ja gümnaasiumi aineõpetaja
 - Eripedagoogika
 - Muu?
- Kui õpite aineõpetajaks, siis palun märkige punktiirile, mis aine(te) õpetajaks

- Mis vormis õpite?
 - Statsionaar
 - Avatud ülikool
- Teie sugu:
 - Mees
 - Naine
- Teie vanus.....aastat
- Teie varasem töökogemus õpetajana:
 - Töötan praegu õpetajana
 - Olen varem töötanud õpetajana, praegu ei tööta
 - Ei ole kunagi töötanud õpetajana
 - Muu, mis?.....
- KOOD: ema eesnimi + ema sünnipäev (päev ja kuu arvudega, st 4 arvu)

Suur tänu!

[illegible]

[illegible]

	1	2	3	4	5	6	7
31. Mulle meeldib töötamine laste/noortega.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
32. Õpetajatöö on turvaline (stabiilne).	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33. Mul on olnud positiivsed õppimiskogemused.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
34. Õpetaja elukutse sobib minu võimetega.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
35. Õpetajatöö võimaldab mul valida, kus ma tahan elada.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
36. Ma valisin Noored Kooli programmi tuleku viimase karjäärivõimalusena (nt mul polnud oma erialal tööd).	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
37. Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud noortele.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
38. Õpetajatöö annab mulle rahulolu tunde.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
39. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40. Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
41. Mul on olnud head õpetajad eeskujuks.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
42. Õpetaja amet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates riikides.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
43. Mind paelub võimalus õpetada õpilastele oma ainet (aineid)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

II. Palun hinnake alljärgnevaid väiteid, mil määral need Teie kohta käivad, skaalal, kus 1 – ei ole üldse tõsi ja 7 – on täiesti tõsi. *Required

	1	2	3	4	5	6	7
1. Olen hoolikalt järele mõelnud, et tahan hakata õpetajaks läbi programmi Noored Kooli	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Mind on julgustatud valima mõnd teist ametit peale õpetajatöö.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ma olen rahul oma valikuga osaleda programmis Noored Kooli.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Teised on mulle öelnud, et õpetajatöö ei ole hea karjäärivalik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Olen rõõmus oma otsuse üle osaleda Noored Kooli programmis ja saada õpetajaks.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Teised inimesed mõjutasid mind kaaluma teisi karjäärivalikuid peale Noored Kooli programmis osalemise.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

III. Palun hinnake alljärgnevaid väiteid, mil määral nõustute, et see väide kehtib õpetajatöö/õpetamise kohta, skaalal, kus 1 – ei ole üldse nõus ja 7 – olen täiesti nõus. *Required

	1	2	3	4	5	6	7
1. Õpetajatöö on hästi tasustatud.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Õpetajatel on suur töökoormus.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Õpetajad saavad head palka.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Õpetajaid peetakse professionaalideks.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Õpetajatel on kõrge moraal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametioskusi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Õpetajatöö on emotsionaalselt nõudlik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Õpetaja elukutset peetakse kõrge staatusega ametiks.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Õpetajad tunnevad end ühiskonna poolt väärtustatuna.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametialaseid teadmisi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Õpetamine on raske töö.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Õpetaja elukutset peetakse lugupeetud ametiks.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Õpetajad tunnevad, et nende ametil on kõrge sotsiaalne staatus.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Õpetajad vajavad heal tasemel teadmisi õpetamismeetoditest ja –võtetest.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Taustaandmed

- ☐ mees
- ☐ naine

Palun kirjutage oma vanus.

Palun kirjutage oma lõpetatud eriala.

Palun kirjutage oma lõpetatud eriala lõpetamise aasta.

Kas Teil on peres/lähisugulaste hulgas õpetajaid?

- ☐ Jah
- ☐ Ei

Kui vastasite JAH, siis palun täpsustage, kes...

Teie varasem töökogemus õpetajana

- ☐ puudub

- ☐ olen varem töötanud õpetajana, praegu ei tööta
- ☐ töötan praegu osalise töökoormusega õpetajana
- ☐ töötan täiskohaga õpetajana
- ☐ Other:

Kas Teil on sõprade/heade tuttavate hulgas õpetajaid?

- ☐ Jah, on mitmeid
- ☐ jah, on üks
- ☐ ei ole ühtegi

Kas kavatsete pärast õpingute lõppu õpetajana kooli/lasteaeda tööle asuda? *Required

- ☐ kindlasti jah
- ☐ pigem jah
- ☐ ei oska veel öelda
- ☐ pigem ei
- ☐ kindlasti mitte

Palun põhjendage veidi lähemalt oma praegust arvamust õpetajana tööleasumise kohta: Kui valisite eelmises küsimuses "kindlasti või pigem jah", palun kirjutage, mis teid õpetaja ameti juures kõige enam paelub?

Kui valisite "ei oska veel öelda", palun kirjutage, millest sõltub teie otsus

Kui valisite "pigem või kindlasti ei", palun kirjutage, 1) miks te ei plaani õpetajana tööle asuda ja 2) kellena/kuhu te siis kavatsete tööle asuda

Kui vastasite küsimusele plaanide kohta pärast lõpetamist, valides variandi "kindlasti või pigem jah", siis kui kaua kavatsete koolis töötada?

- ☐ töötaksin õpetajana kogu oma karjääri vältel
- ☐ tahaksin õpetada lühiajaliselt, vähemalt mõne aasta, kuid hiljem tahan mingit muud tööd teha
- ☐ Ei oska veel öelda

Õpetajakutse on Teie jaoks:

- ☐ varueriala, millel võib vajadusel töötada
- ☐ võimalus tegutseda õpetajana lühema perioodi jooksul
- ☐ amet, millele soovin oma elus pühenduda
- ☐ muu määratlus / kommentaar

Palun sisesta siia KOOD: oma ema eesnimi + sünnipäev ja kuu (4 numbrit). Näiteks MARI0612 (ema nimi on Mari ja sünnipäev 6. detsembril). Kood on vajalik selleks, et võimalike hilisemate kordusküsitluste ajal programmis "Noored kooli" vastused ühildada.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Paula Luks

(sünnikuupäev 11.03.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Motivatsioonitegurid õpetaja kutse valikul programmi noored kooli osalejate ja traditsioonilise õpetajakoolituse valinute võrdluses”, mille juhendaja on Piret Luik
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 07.01.2016